

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – Економіки бізнесу і контролю
Кафедра – Обліку та аудиту
Ступінь вищої освіти – другий (магістр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

*на тему: «Організація і методика обліку основних засобів
та аналіз ефективності їх використання
(на прикладі ПП ФІРМА «ГАРМАШ»)»*

ШИФР КРМ.ОтаА.1.929-03.1.8

Здобувач: _____ Бєлкін Д.О.

Керівник: _____ к.е.н., доц. Ощепков О.П.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "12" грудня 2023 р., протокол № 7.

Завідувач кафедри

обліку та аудиту _____ Валерій НЕМЧЕНКО

Одеса – 2023 р.

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ
І МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна

Факультет – Економіки бізнесу і контролю

Кафедра – Обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – другий (магістр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри обліку та аудиту

« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

здобувача

Дениса БЄЛКІНА

-
1. Тема роботи: *«Організація і методика обліку основних засобів та аналіз ефективності їх використання (на прикладі ПП ФІРМА «ГАРМАШ»)»*

Затверджена наказом від 01 грудня 2022 р. наказ № 929-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 8 грудня 2023 р.
3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за 2021-2022р.р.*

-
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра: *Теоретичні основи обліку та аналізу об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства за 2021-2022 роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і аналізу об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.*

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 43 , рисунків – 4 .*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **14 серпня 2023 р.**

Керівник _____ Ощепков О.П.

Завдання прийняв до виконання _____ Белкін Д.О.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	12.08.23 - 20.09.23	
2. <i>Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства</i>	21.09.23 - 21.10.23	
3. <i>Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і аналізу за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	22.10.23 - 28.11.23	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.11.23 - 8.12.23	

Здобувач-магістр _____ Белкін Д.О.

Керівник роботи _____ Ощепков О.П.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних веб-ресурсах ОНТУ. Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-магістр _____ Белкін Д.О.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи

на тему: «Організація і методика обліку основних засобів та аналіз ефективності їх використання (на прикладі ПП ФІРМА «ГАРМАШ»)

на здобуття ступеню вищої освіти «Магістр»

У вступі обґрунтовано актуальність вибраної теми кваліфікаційної роботи дослідження, визначена мета та основні завдання, об'єкти дослідження, викладено організаційну і методологічну основу та методи дослідження, інформаційне забезпечення.

У розділі 1 «Сутність організації та методики облікового процесу основних засобів» досліджено економічну сутність, структуру, характеристику основних засобів, методологію їх обліку та місце в структурі активів підприємства.

У розділі 2 «Фінансово-економічний аналіз діяльності ПП ФІРМА «ГАРМАШ» наведена характеристика основних показників діяльності, здійснений поглиблений аналіз основних засобів, аналіз фінансового стану, фінансової стійкості та банкрутства.

У розділі 3 «Організація і методика бухгалтерського фінансового обліку основних засобів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» досліджено питання загальної організації бухгалтерського фінансового обліку на підприємстві, розкрито методику і організацію обліку операції усіх стадій руху основних засобів та їх документальне оформлення відповідно вимогам П(С)БО та Плану рахунків бухгалтерського обліку, які фірма самостійно використовує

У висновках та пропозиціях зроблені теоретичні узагальнення і запропоновані рекомендації, які спрямовані на удосконалення організації і методики обліку основних засобів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 93

таблиць – 43

додатків – 5

Зміст

ВСТУП	5
1.СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	9
1.1 Сутність та характеристика основних засобів	9
1.2 Характеристика організації та методики обліку основних засобів	12
1.3 Облік надходження основних засобів	15
1.4. Організація і методика обліку амортизації основних засобів	19
1.5 Облік вибуття основних засобів	23
1.6 Методика переоцінки основних засобів	28
1.7 Організація обліку інвентаризації основних засобів	32
1.8 Організація обліку ремонту та поліпшення основних засобів	35
2.ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПП ФІРМА «ГАРМАШ»	40
2.1 Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства	40
2.2 Організація і методика аналізу основних засобів	44
2.2.1. Аналіз наявності, складу, структури та руху основних засобів	45
2.2.2 Аналіз стану основних засобів	46
2.2.3 Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності	47
2.2.4 Аналіз озброєності праці	48
2.2.5 Аналіз використання основних засобів	48
2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства	50
2.4. Загальний аналіз фінансового стану підприємства	65
3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПП ФІРМА «ГАРМАШ»	71
3.1 Загальна характеристика організації бухгалтерського, фінансового обліку на підприємстві	71
3.2 Методика обліку основних засобів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ»	80
Висновки та пропозиції	87
Список використаних джерел	91
Додатки	

ВСТУП

В сучасних умовах військового стану, коли суттєва частина економіки країни зруйнована, а деякі підприємства знищені, особливо стає питання щодо ефективності використання основних засобів, їх збереження. Наскільки ефективно використовуються основні засоби, забезпечується і залежить від організації своєчасного одержання надійної і досить повної обліково-аналітичної інформації. Тому зростає роль та значення організації і методики обліку на підприємстві, як однієї з найважливіших функцій управління.

Неоднозначність викладу в частині зміни нормативно-правового регулювання сутності основних засобів, а також неоднозначному сприйняттю інформації про ці об'єкти у фінансовому та податковому обліку, все це спонукало вибір теми дослідження та її актуальність.

Теоретичну й методичну основу кваліфікаційної роботи сформовано на підставі законодавчих та нормативних актів України з питань бухгалтерського фінансового обліку операцій з основними засобами; наукових розробок економістів з обліку основних засобів; облікових, аналітичних і статистичних даних; бухгалтерської та фінансової звітності ПП ФІРМА «ГАРМАШ» за 2021-2022 роки.

Питання сутності, складу та характеристики основних засобів розглядалися багатьма зарубіжними і вітчизняними вченими. Разом з тим, було різне та неоднозначне тлумачення категорії «основні засоби».

Так, основні засоби як основний капітал розглядали Адам Сміт, С.Фішер, К.Маркс. Взаємозв'язок між основними засобами та основними фондами розглядають М.В.Афанасьєв і А.В. Гончаров. Інші автори за основу критерію визначення основних засобів виокремлюють їх матеріально-речову форму. Наступна група авторів до основи визначення критерію «основних засобів» поклали час їхнього використання і форму перенесення їх вартості на вироблену продукцію, до яких можна віднести С.М.Гречка та інших.

Визначенню основних засобів як необоротних активів, які призначені для господарської діяльності, належать роботи авторів Н.А. Литнева, Л.І.

Малявкіна, Т.В. Федорова. Остання група авторів в якості критерію до характеристики основних засобів виділяють амортизацію. До цієї групи належать Й.С. Завадський, Н.Д. Бабяк.

Проблеми обліку основних засобів в умовах реформування економіки набувають особливої актуальності в зв'язку з потребою отримати інвесторами та іншими зацікавленими користувачами точної і достовірної інформації про стан і ефективність використання основних засобів. Проблеми обліку відтворення основних засобів і їх аналізу є предметом особливої уваги економічної науки. Ці питання розглядали автори: Л.В.Гуцаленко, А.С.Гловюк, І.В.Ковальчук та інші. Питання обліку амортизації розглядали О.В.Зінченко, В.А.Кихтенко. Використання ефективності основних засобів розглядали О.В.Коваленко, Т.А.Кулаковська, І.В.Поповиченко, К.О.Спірідонова та інші.

Недостовірною оцінка основних засобів може привести до негативних наслідків: викривленого відображення в балансі діючих обсягів основних засобів та їх співвідношення з оборотними засобами; неточного обчислення сум зносу, а отже і собівартості виробленої за їх допомогою продукції; недостатнього визначення суми амортизаційних відрахувань для їх відтворення; перекручення показників прибутковості та рентабельності підприємства, об'єктивної характеристики ефективності виробництва.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження та розробка теоретичних, організаційних та методичних з удосконалення бухгалтерського обліку основних засобів та аналізу ефективності їх використання і практичних рекомендацій

Виходячи з мети дослідження для її реалізації необхідно розглянути наступні завдання:

- розглянути сутність поняття «основні засоби»;
- надати їх класифікацію за ознаками;
- розглянути організацію та методику синтетичного та аналітичного обліку основних засобів відповідно до вимог чинного законодавства;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства з

поглибленим аналізом використання основних засобів;

- розглянути облікову політику на підприємстві та особливості організації та методики обліку операцій з основними засобами.

Задачі дослідження роботи: в результаті розглянутих питань запропонувати практичні рекомендації щодо удосконалення обліку операцій з основними засобами та підвищення ефективності використання основних засобів з метою покращення фінансово-економічного стану ПП ФІРМА «ГАРМАШ».

Об'єктом дослідження в кваліфікаційній роботі є організація і методика бухгалтерського фінансового обліку на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» та особливості використання обліку основних засобів на підприємстві.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних та методичних питань організації обліку і аналізу основних засобів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ».

Методи дослідження. Для узагальнення й оцінки стану організації та ведення обліку основних засобів використано методи асоціацій і аналогій; логічного аналізу сутності основних засобів та напрямків облікової політики; порівняльного аналізу; системного вивчення господарських процесів; методів узагальнення, групування та порівняння, а також схематичні та графічні методи дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в дослідженні питань взаємозв'язку між ефективністю використання основних засобів та фінансовим результатом.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися та отримали позитивну оцінку на XI Міжнародній науково-практичній конференції 17–18 жовтня 2023 р. «Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття»: Ощепков О.П., Белкін Д.О. «Аналіз кореляційної залежності між активними основними засобами та чистим доходом підприємства (на прикладі м'ясопереробних підприємств)», с.509-511 та надруковані у тезах конференцій

(1 тези конференції).

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи становить 93 стор., містить 43 таблиці на 19 стор., 4 рисунки на 4 стор., 4 додатка, список використаних джерел з 41 найменування на 4 стор.

1. СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Сутність та характеристика основних засобів

Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу).

Для успішного ведення господарської діяльності підприємства важливою умовою є забезпечення необхідними об'єктами основних засобів, саме вони здійснюють безпосередній вплив на ефективність, якість роботи і результати всієї фінансово-господарської діяльності підприємства. Для цього необхідно визначити критерії, які характеризують основні засоби. Для проведення бухгалтерського обліку важливі такі критерії:

- актив повинен бути в реальному відображенні, тобто матеріальним;
- основний засіб не змінює власну форму або структуру в процесі його використанні за виключенням зносу морального або фізичного при нормальному функціонуванні;
- використання тривалий час, більше одного року, тобто не передбачається його продавати, здавати в оренду - критерій очікування.

Разом з тим, існують різні підходи до визначення сутності основних засобів, які порівнюють їх з основними фондами або з капіталом. С точки зору характеристик основних засобів як капітал, розглядали Адам Сміт, С.Фішер, К.Маркс, який виділяв серед капіталу засоби праці, які безпосередньо приймають участь у процесі виробництва і виступають у формі «кісної і мускульної системи виробництва» [26, с.191].

Взаємозв'язок між основними засобами та основними фондами розглядають М.В.Афанасьєв і А.В. Гончаров, які характеризують так: «Беручи участь в створенні товару засоби виробництва виступають як виробничі фонди» [14, с.56].

Інші автори в основу критерію визначення основних засобів виділяють їх

матеріально-речову форму. Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері, підкреслюють автори Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла [20, с. 12].

В.В. Бабіч та В.Г.Золотогоров трактують поняття «основні засоби» таким чином: «основні засоби – це сукупність матеріальних цінностей, що мають натуральну форму та тривалий час діють, як у сфері матеріального виробництва, так і у сфері нематеріального, втрачаючи свою вартість у міру зношення» [1].

Третя група авторів в основу критерію поклали час використання і форму перенесення вартості виробленої продукції, до яких можна віднести С.М.Гречка, який пише, основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово, по мірі зношення, переносять свою вартість на продукцію, що виробляється [17, с.24]. Більш розширене тлумачення цього поняття наводить Довгальок Н.В., що визначає основні засоби як матеріальні активи підприємства будь-якої форми власності, що неодноразово використовуються у виробничих циклах та зберігають свою натуральну форму, переносячи свою вартість на вироблену продукцію частинами, строк використання яких перевищує один рік (операційний цикл) [2].

Четверта група характеризує основні засоби як необоротні активи, які призначені для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності, до яких належать автори Н.А. Литнева, Л.І. Малявкіна, Т.В. Федорова [25, с. 68]. До цієї групи належить Бутинець Т.А., яка трактує основні засоби з економічної точки зору як «...вкладений капітал і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю і їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів,... розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві» [3].

П'ята група авторів в якості критерію до характеристики основних засобів

виділяють амортизацію. До цієї групи належать автори: Й.С. Завадський [22, с. 289], Н.Д. Бабяк [16, с. 178] та інші, які вважають амортизацію як «поступове, по мірі зношення, перенесення вартості основного засобу на продукцію, що виробляється підприємством».

Враховуючи різні підходи до визначення основних засобів, ми можемо погодитись з точкою зору автора А.М. Коваленко, який вважає, що «основні засоби – це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою первісну фізичну форму, і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу» [19, с. 192], тобто виділяє три критерії, які характеризують основні засоби, відокремлюючи їх від інших ресурсів, які використовуються в процесі виробництва: використання тривалий час, більше одного року; незміна власної матеріально-речової форми; перенос вартості основних засобів на готовий продукт частинами, по мірі їх фізичного і морального зносу.

В П(С)БО 7 «Основні засоби» наведено які саме матеріальні активи відносяться до основних засобів (схема 1).

Схема 1 – Склад основних засобів на підприємстві

В нормативних документах П(С)БО 7 «Основні засоби» визначено:

основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року [10].

Податковий кодекс України трактує таким чином: «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20,0 тис. грн.) [3]. Характеристика наведена в Додатку А.

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО 16) «Основні засоби» характеризує основні засоби як матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду невикористаних основних засобів і нематеріальних активів) [13].

На підставі розглянутих підходів до характеристики основних засобів можна казати, що основні засоби – це матеріальні активи, які придатні для використання в процесі діяльності суб'єкта підприємництва, які втрачають свою вартість частково, шляхом перенесення її на знов створений продукт, очікуваний термін використання яких більше одного року.

1.2. Характеристика організації та методики обліку основних засобів

Для визначення процесу обліку основних засобів, важливим моментом виступає визначення об'єкту обліку основних засобів. Об'єкт основних засобів – закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремих конструктивно відокремлених предметів, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування

загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самотійно.

Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» можна виділити основні завдання з організації обліку основних засобів:

- правильне документальне оформлення та своєчасне відображення в регістрах обліку надходження, внутрішнього переміщення й вибуття об'єктів;
- контроль над зберіганням основних засобів;
- контроль над затратами на ремонт та модернізацію основних засобів;
- правильне обчислення та відображення в обліку сум амортизації;
- отримання документально обґрунтованих і достовірних даних про наявність та рух основних засобів за місцями їх експлуатації;
- виявлення результатів від реалізації об'єктів основних.

Для більш оперативного отримання інформації, яка характеризує основні засоби та операції з їхнього руху і використання, необхідно забезпечення автоматизованої організації системи управління основними засобами. Такий підхід до організації облікового процесу дає можливість забезпечення суб'єктів оперативною інформацією, можливість використовувати розрахунки операцій з основними засобами в автоматизованому порядку через систему «Клієнт-Банк». Також це дає можливість об'єднати в одну систему оперативний, статистичний та бухгалтерський облік основних засобів. Розглянутий підхід із забезпечення процесу обліку основних засобів дозволить вдосконалити організацію і методику обліку основних засобів:

- поліпшення первинного обліку та оптимізація форм документообігу;
- своєчасно проводити ревізію або внутрішнього аудиту основних засобів;
- раціональне використання кожної групи документів, методів обробки та узагальнення інформації обліку;
- своєчасного та правильного розрахунку сум амортизації, визначення зносу відповідно до встановлених норм, що потребує вдосконалення методики нарахування амортизації з урахуванням визначення адекватного терміну

корисного використання об'єкта основних засобів та відображенні даних у фінансової звітності;

- вдосконалення методики проведення та відображення переоцінки основних засобів в облік, результати переоцінки як витрати або доходи, визначення реальної вартості об'єкту, що характеризує процес переоцінки (дооцінка або уцінка), як фактор впливу на сальдо балансу.

Основними нормативно-правовими документами, які регламентують облік основних засобів є:

1. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) №7 “Основні засоби”;

2. Методичні рекомендації щодо бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів від 30.09.2003 р. № 561 (далі – Методрекомендації № 561);

3. План рахунків та Інструкція для його використання, затверджені наказом Мінфіну від 30.11.1999 р. № 291;

4. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) № 16 “Основні кошти” – для організацій, які ведуть облік відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ);

5. Податковий кодекс України, статті 138, 145.

Разом з тим, у процесі обліку основних засобів важливо визначити методи оцінки основних засобів на кожному етапі їх руху і використання. Розглядають наступні види і методи оцінки основних засобів (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Характеристика методів оцінки основних засобів

Види оцінки	Склад елементів оцінки	Коли використовується
Первісна вартість основних засобів	Ціна придбання + непрямі збори і податки + страхування ризиків + логістика + монтаж і введення в експлуатацію	При по постановці на баланс
Залишкова вартість	Різниця між первісною вартістю та сумою зносу	Відображення в балансі
Ліквідаційна вартість	Сума коштів, яку планують отримати при ліквідації основних засобів	При оцінці інвестицій та суми амортизації
Справедлива (ринкова) вартість	Ринкова вартість продажу, відновлювана вартість	При переоцінці основних засобів

Для організації методики обліку основних засобів при формуванні первісної інформації про об'єкти основних засобів важливо використовувати первинні документи обліку, які затверджені Міністерством статистики про наявність та рух основних засобів. Організація обліку основних засобів здійснюється за аналітичними і синтетичними рахунками.

Модель відображення порядку формування облікової інформації про наявність, рух, стан й експлуатацію об'єктів основних засобів підприємства включає чотири етапи:

1. Організаційні аспекти побудови обліку основних засобів;
2. Спостереження, фіксування та документація фактів операцій господарювання;
3. Систематизація та групування облікової інформації;
4. Узагальнення отриманої облікової інформації про об'єкти основних засобів для складання фінансової звітності.

1.3 Облік надходження основних засобів

Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» придбані основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів. Придбання основних засобів може бути різними методами і формами: купівля, обладнання, машин, устаткування; внесок засновників у статутний фонд; безкоштовне отримання від інших організацій; побудова підрядниками будівлі, споруд. Тому не залежно від методу придбання, виникає потреба визначення первісної вартості придбаних основних засобів.

Для здійснення облікових операцій з основними засобами використовують активний рахунок 10 «Основні засоби» з відповідними субрахунками:

- 101 - земельні ділянки.
- 102 - капітальні витрати на поліпшення земель.
- 103 - будинки та споруди.

104 - машини та обладнання.

106 - інструменти, прилади та інвентар.

107 - робоча і продуктивна худоба.

108 - багаторічні насадження.

109 - інші основні засоби.

Сума аналітичних субрахунків дорівнює синтетичному рахунку 10.

Типова кореспонденція операцій з основними засобами наведено у **Додатку Б**.

Характеристика елементів, які формують первісну вартість основних засобів, придбаних за плату, зазначені у п. 8 П(С)БО 7 «Основні засоби», а саме:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству/установі);

- витрат зі страхування ризиків доставки основних засобів;

- витрат на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;

- інших витрат, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Витрати, які не включаються до первісної вартості основних засобів, це придбані(створені) повністю або частково за рахунок запозичень (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до П(С)БО 31 "Фінансові витрати").

Первісна вартість об'єкта основних засобів збільшується з одночасним створенням забезпечення на суму, яка виникає у підприємства при демонтажу,

переміщення об'єкта та облаштування земельної ділянки.

Процес придбання основних засобів передбачає окремого порядку документообігу, який розроблено обліковою політикою підприємства відповідно законодавчих та нормативних документів, колективного договору підприємства на підставі генеральних погоджень. Відображення документообігу операцій з обліку основних засобів наведено у **додатку В**.

Господарські операції з виготовлення, придбання та введення в експлуатацію основних засобів оформлюються підприємствами первинними документами, які розкривають інформацію про:

- назву первинного документа, яка характеризує оформлену господарську операцію;

- дату складання;

- реквізити підприємства, від імені якого складено документ;

- зміст, кількісні та вартісні показники обсягу господарської операції;

- назву об'єкта основних засобів, його інвентарний номер, дату початку і місце експлуатації, термін корисного використання;

- технічну характеристику (площа, обсяг, місткість, потужність тощо) та вартість об'єкта основних засобів, його переоцінку, ремонт, поліпшення та амортизацію;

- посади осіб, які здійснювали господарську операцію та оформлення первинних документів з їх підписами;

- перелік технічної документації, що передається (приймається) разом з об'єктом основних засобів, вид і кількість дорогоцінних металів, що містяться в об'єкті основних засобів;

- походження коштів (власні, цільові), використаних для придбання, будівництва і поліпшення основних засобів, та про безоплатно одержані основні засоби;

- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у здійсненні господарської операції.

Згідно з Методрекомедаціями № 561 підставою для зарахування на

баланс основних засобів є акт приймання-передачі (введення в експлуатацію) основних засобів [33]. Типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів наведені у **Додатку В**

Основні засоби також можуть бути придбані шляхом обміну на подібний об'єкт. Подібні (однорідні) об'єкти – об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливу вартість. Порядок документообігу для обліку надходження наведено на рис.1

Рис. 1 – Документування операцій з надходження основних засобів

Первісна вартість об'єкту основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта. Якщо залишкова вартість переданого об'єкту перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю об'єкту основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта з включанням різниці до витрат звітного періоду.

Основні засоби можуть бути придбані також шляхом обміну на неподібний об'єкт та з визначення подібних (однорідних) об'єктів (п. 4 П(С)БО 7) впливає, що до неподібних належать об'єкти основних засобів, які мають різне функціональне призначення та/чи різну справедливу вартість.

Згідно з п. 13 П(С)БО 7 первісна вартість об'єкта основних засобів,

придбаного в обмін (або частковий обмін) на неподібний актив, дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу, збільшеній на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана під час обміну.

Сума доходу за бартерним контрактом визначається за справедливою вартістю активів, робіт, послуг, що одержані або підлягають одержанню підприємством, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних грошових коштів та їх еквівалентів (п. 23 П(С)БО 15).

Отримати чи придбати основні засоби можливо також як внесок до статутного фонду. Згідно з п. 10 П(С)БО 7 первісною вартістю основних засобів, внесених до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених п. 8 П(С)БО 7, які перелічені вище.

Розглянемо також варіант безоплатного одержання основних засобів. Відповідно до п. 10 П(С)БО 7 первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання з урахуванням витрат, передбачених п. 8 П(С)БО 7 – їх ми вказували вище.

На суму справедливої вартості одержаних основних засобів збільшують додатковий капітал підприємства (кредит субрахунку 424 «Безоплатно одержані необоротні активи») і пропорційно нарахованій амортизації визнають дохід від безоплатно отриманих основних засобів: Дебет 424 Кредит 745.

1.4 Організація обліку амортизації основних засобів

Для організації обліку амортизації основних засобів важливо згрупувати їх відповідно терміну корисного використання та функціонального призначення. Для цього на підприємстві розробляється амортизаційна політика, яка визначає вартість основних засобів, термін корисного використання в межах державної амортизаційної політики, вартісна межа віднесення об'єктів до основних засобів, методи нарахування амортизації

Для проведення операції з обліку процесу амортизації необхідно розглянути само поняття, що є амортизація. Тому що в літературі немає єдності

в цьому значенні. На нашу думку, амортизація зв'язана с процесом фізичного і морального зносу основних засобів. Тобто, амортизація є вартісне вираження форми матеріального і морального зносу основних засобів в процесі їх використанні та науково-технічного прогресу.

Амортизація основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) нараховується із застосуванням таких методів:

1) прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на строк корисного використання об'єкта основних засобів;

2) зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату від ділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість;

3) прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітнього року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи із строку корисного використання об'єкта, і подвоюється;

4) кумулятивного, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнта. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця строку корисного використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання;

5) виробничого, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який

підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

Об'єктом амортизації є первісна або переоцінена вартість основних засобів зменшена на їх ліквідаційну вартість.

Ліквідаційна вартість приймається в сумі, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) основних засобів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Якщо підприємство амортизує окремо деякі частини об'єкта основних засобів, воно також окремо амортизує решту об'єкта, яка складається з таких частин об'єкта, що окремо є несуттєвими.

Кожна частина об'єкта основних засобів, вартість якої є суттєвою стосовно первісної вартості об'єкта, може амортизуватися окремо. З цією метою воно розподіляє суму, первісно визнану щодо об'єкта основних засобів, на його суттєві частини.

Нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється підприємством при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), і призупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації.

Строк корисного використання (експлуатації) - це очікуваний період часу, протягом якого основні засоби будуть використовуватися підприємством або з їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний підприємством обсяг продукції. Строк корисного використання визначається підприємством самостійно з урахуванням його потужності (продуктивності), фізичного та морального зносу, правових або інших обмежень щодо строків використання об'єкта. За обсяг продукції (робіт, послуг), який буде виготовлено (виконано) підприємством з використанням об'єкта основних засобів, приймається запланований підприємством обсяг продукції, який підприємство планує виробити з використанням цього об'єкта.

Строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання, якій рекомендовано в Податковому кодексі України [3], наведено у **додатку А**.

Строк корисної експлуатації та метод амортизації суттєвої частини об'єкта основних засобів можуть бути такими самими, як строк корисної експлуатації та метод амортизації іншої суттєвої частини цього ж об'єкта. Такі частини можна об'єднувати в групу.

Нарахування амортизації може здійснюватися з урахуванням мінімально допустимих строків корисного використання основних засобів, встановлених податковим законодавством (крім випадку застосування виробничого методу).

Сума нарахованої амортизації відноситься до складу витрат (рахунки 15, 23, 91 – 94) залежно від напрямку використання кожного конкретного об'єкта основних засобів. Наприклад, за об'єктом адміністративного призначення амортизація списується на рахунок 92.

Метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Метод амортизації об'єкта основних засобів переглядається у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Нарахування амортизації за новим методом починається з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації. Нарахування амортизації здійснюється на пасивному рахунку 13 з відповідними субрахунками в залежності від виду основних засобів на підставі Нарахування амортизації проводиться щомісячно. Місячна сума амортизації при застосуванні прямолінійного методу визначається діленням річної суми амортизації на 12. Місячна сума амортизації при застосуванні методів зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивного визначається діленням суми амортизації за повний рік корисного використання на 12.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у

якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання. Нарахування амортизації при застосуванні виробничого методу починається з дати, що настає за датою, на яку об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання. Нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів, переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію. Нарахування амортизації при застосуванні виробничого методу амортизації припиняється з дати, що настає за датою вибуття об'єкта основних засобів.

Суму нарахованої амортизації всі підприємства/установи відображають збільшенням суми витрат підприємства і зносу основних засобів.

Одночасно на суму нарахованої амортизації об'єктів зовнішнього благоустрою та житлових будинків, що перебувають на балансах житлово-комунальних організацій, які належать до сфери управління органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, а також автомобільних доріг загального користування збільшуються доходи цих підприємств і організацій із зменшенням додаткового капіталу (капіталу у дооцінках, у разі проведення переоцінки зазначених об'єктів), а при його недостатності - статутного капіталу. Основні операції з обліку амортизації основних засобів наведено у **додатку Г**

1.5 Облік вибуття основних засобів

Ліквідація основних засобів в результаті рішення підприємства відбувається, як правило, внаслідок невідповідності об'єкта основних засобів встановленим критеріям визнання активом, наприклад, через фізичне і моральне старіння, непридатність для подальшої експлуатації.

Причинами вибуття основних засобів на підприємстві можуть бути:

- реалізація основних засобів;
- безоплатна передача основних засобів;
- ліквідація у зв'язку з вимушеною заміною основних засобів (аварія, стихійне лихо, невідповідність критеріям визнання активу);

- ліквідація повністю амортизованих основних засобів;
- обмін на подібні та неподібні об'єкти;
- передача у статутний капітал інших підприємств;
- крадіжка основних засобів.

Для визначення непридатності основних засобів до використання, можливості їх використання іншими підприємствами, організаціями та установами, неефективності або недоцільності їх поліпшення (ремонт, модернізації тощо) та оформлення відповідних первинних документів керівником підприємства створюється постійно діюча комісія.

Постійно діюча комісія:

- здійснює безпосередній огляд об'єкта, що підлягає списанню;
- встановлює причини невідповідності критеріям активу;
- визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття основних засобів із експлуатації, вносить пропозиції щодо їх відповідальності;
- визначає можливість продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам, організаціям та установам або використання окремих вузлів, деталей, матеріалів, що можуть бути одержані при демонтажі, розбиранні (ліквідації) основних засобів, встановлює їх кількість і вартість;
- складає і підписує акти на списання основних засобів.

В актах на списання наводяться дані, що характеризують об'єкти основних засобів: рік виготовлення або будівництва об'єкта, дата його надходження на підприємство і початок експлуатації, первісна (переоцінена) вартість об'єкта, сума нарахованого зносу, передбачений і фактичний строк корисного використання, проведені ремонти, причини вибуття тощо.

Складені комісією акти на списання основних засобів відображаються в бухгалтерському обліку після їх затвердження (погодження) посадовою особою (керівним органом), уповноваженою згідно законодавства (статуту підприємства) приймати рішення щодо розпорядження (відчуження, ліквідації) об'єктів основних засобів.

Деталі, вузли, агрегати та інші матеріали, отримані при розбиранні і

демонтажу основних засобів, що ліквідуються, оприбутковуються з визнанням іншого доходу і зарахуванням на рахунки обліку матеріальних запасів, включаючи матеріальні цінності і деталі з вмістом матеріалів, які приймаються (збираються) спеціалізованими заготівельними (переробними) підприємствами.

У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта, а пропорційна ліквідованій частині сума сальдо з дооцінки (індексації) відображається зменшенням додаткового капіталу і збільшенням нерозподіленого прибутку.

Підприємство припиняє визнавати частину об'єкта основних засобів, якщо цю частину замінено, а витрати на її заміну включено до первісної (переоціненої) вартості об'єкта. Якщо підприємство не може визначити первісну вартість заміненої частини, воно може її оцінити у сумі витрат на заміну.

Повернення орендодавцю орендованих у складі цілісного майнового комплексу основних засобів з оформленням орендодавцем і орендарем документів приймання-передачі відображається орендарем за кредитом рахунків обліку основних засобів (балансова вартість) і дебетом рахунків обліку зносу основних засобів (сума зносу) та додаткового капіталу (залишкова вартість). Повернення орендодавцю залишку невикористаних амортизаційних відрахувань на орендовані основні засоби орендар відображає зменшенням додаткового капіталу і грошових коштів (утворенням кредиторської заборгованості).

Ліквідація основних засобів може відбуватися також з причин, що не залежать від підприємства (стихійне лихо, аварія, крадіжки, розкрадання...).

У разі списання основних засобів, які вибувають в результаті аварії або стихійного лиха, до акта додається копія акта аварії і зазначаються обставини стихійного лиха. Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

Фінансовий результат від вибуття об'єктів основних засобів

визначається вирахуванням з доходу від вибуття основних засобів їх залишкової вартості, непрямих податків і витрат, пов'язаних з вибуттям основних засобів.

Регістри аналітичного обліку основних засобів, що вибули, додаються до документів, якими оформлені факти вибуття основних засобів.

Бухгалтерські проводки та їх відображення можна розділити в даному випадку на три частини.

Операції з ліквідації основних засобів з власної ініціативи (внаслідок морального та/чи фізичного зносу). Згідно з п. 33 П(С)БО 7 якщо основний засіб перестає відповідати критеріям визнання активом, такий основний засіб вилучається з активів (тобто списується з балансу). Інструкцією № 291 встановлено, що залишкова вартість списаних основних засобів та витрати, пов'язані з їх ліквідацією (розбирання, демонтаж), відносяться на дебет субрахунку 976 «Списання необоротних активів».

Цінності, отримані від ліквідації основних засобів, оприбутковуються за дебетом субрахунків обліку відповідних активів і кредитом субрахунку 746 «Інші доходи від звичайної діяльності»

При цьому, згідно з п. 2.12 Методичних рекомендацій № 2 вартість отриманих запасів оприбутковується за чистою вартістю реалізації або в оцінці можливого їх використання, яка може бути визначена виходячи з вартості подібних запасів за наявності їх на балансі підприємства, з урахуванням ступеня їх придатності до експлуатації.

У разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта (п. 35 ПБО 7).

В таблицях 1.2.–1.4. наведено інформацію щодо проведенень та документації з обліку вибуття основних засобів за різними причинами.

Таблиця 1.2. – Облік вибуття основних засобів через ліквідацію

№ п/п	Зміст операції	Д- т	К-т	Документи, що підтверджують проведення операції
1	Списано знос ліквідованого системного блоку до комп'ютера (інв. № 5041)	131	1041	Акт по ф. ОЗ-3
2	Списана залишкова вартість ліквідованого об'єкту ОЗ	976	10	Акт по ф. ОЗ-3
3	Списані на фінансовий результат витрати, пов'язані з ліквідацією об'єкту основних засобів	79	976	Бухгалтерська довідка

Таблиця 1.3 – Облік операцій з продажу основних засобів

№ п/п	Зміст операції	Д- т	К-т	Документи, що підтверджують проведення операції
1	Відображена договірна вартість комплекту офісної меблі (інв. № 5601)	377	742	Договір купівлі-продажу
2	Відображена сума податкових зобов'язань з ПДВ	742	6411	Податкова накладна
3	Списано знос комплекту офісної меблі	131	10	Акт по ф. № ОЗ-1
4	Списана залишкова вартість об'єкту ОЗ	972	10	Акт по ф. № ОЗ-1
5	Отримана оплата	311	377	Виписка банку
6	Списано дохід на фінансовий результат від продажу основних засобів	742	943	Бухгалтерська довідка
7	Списано на фінансовий результат залишкова вартість комплекту офісної меблі	79	972	

Таблиця 1.4 – Облік вибуття основних засобів внаслідок безкоштовної передачі

№ п/п	Зміст операції	Д- т	К-т	Документи, що підтверджують проведення операції
1	Списана балансова вартість безоплатно переданого принтеру (інв. № 5039)	976	10	Акт прийому-передачі по ф. ОЗ-1
2	Відображена сума податкових зобов'язань з ПДВ	976	6411	Податкова накладна
3	Списані на фінансовий результат витрати, пов'язані з безоплатною передачею об'єкту основних засобів	79	976	Бухгалтерська довідка

1.6 Організація переоцінки і обліку основних засобів

Процес переоцінки основних засобів регламентується Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність» № 2658-III від 12.07.2001 р. Організація процесу переоцінки основних засобів складається з наступних етапів:

1. Визначається справедлива вартість кожного об'єкту основних засобів за даними оцінки звіту про фінансовий стан.

2. Розраховується індекс переоцінки об'єкту (ІП):

$$ІП = СВ : ЗВ, \quad (1.1)$$

де СВ – справедлива вартість на дату переоцінки;

ЗВ – залишкова вартість об'єкту на дату переоцінки.

Якщо ІП більше 1, то проводиться дооцінка, якщо менше 1 - то уцінка об'єкту.

3. Розрахунок переоціненої вартості :

$$ВП = ПВ * ІП \quad (1.2)$$

де ПВ – первісна вартість основного засобу, грн

4. Визначенні суми амортизації після переоцінки об'єкту:

$$ПА = ІП * А \quad (1.3)$$

Підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитися з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості.

Порогом суттєвості для проведення переоцінки або відображення зменшення корисності об'єктів основних засобів може прийматися величина, що дорівнює 1 відсотку чистого прибутку (збитку) підприємства, або величина, що дорівнює 10-відсотковому відхиленню залишкової вартості об'єктів

основних засобів від їх справедливої вартості.

Первісна (переоцінена) вартість об'єкта основних засобів може бути збільшена на суму індексації, якщо:

- сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході, а сума уцінки - до складу витрат;

- у разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) дооцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх уцінок об'єкта і витрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта і вигід від відновлення його корисності, сума чергової дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу доходів звітного періоду, а різниця (якщо сума чергової дооцінки більше зазначеного перевищення) спрямовується на збільшення капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході;

- у разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) уцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і вигід від відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і витрат від зменшення його корисності сума чергової уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході, а включається до витрат звітного періоду.

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках. Перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта основних засобів над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів може щомісяця (щокварталу, раз на рік) у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації, включатися до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням капіталу у дооцінках.

При цьому до складу нерозподіленого прибутку при вибутті цього об'єкта включається залишок перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок такого об'єкта, що відображений у складі капіталу у дооцінках. Відомості про суму перевищення попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок об'єкта, що включені до складу нерозподіленого прибутку, заносяться до реєстрів аналітичного обліку основних засобів.

Переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість, його можна подати у вигляді формули:

$$K_i = [I_{(a-1)} - 10] : 100, \quad (1.4)$$

де $I_{(a-1)}$ – це індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація. Коли K_i не перевищує одиниці, індексація не проводиться.

Індекс інфляції року є показником інфляції, який розраховується Держкомстатом України. Відомості про зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів заносяться до реєстрів їх аналітичного обліку.

Сума дооцінки (уцінки) вартості і зносу об'єкта основних засобів визначається як різниця цих показників до і після застосування індексу переоцінки. Якщо залишкова вартість об'єкта дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта. При цьому для таких об'єктів, що продовжують використовуватися, обов'язково визначається ліквідаційна вартість. Дані про переоцінку (зміна вартості і зносу) відображаються у реєстрах аналітичного обліку основних засобів (інвентарна картка обліку основних засобів, книга обліку основних засобів, Відомість обліку необоротних активів і зносу).

Сума дооцінки вартості і зносу основних засобів відображається збільшенням первісної (переоціненої) вартості і накопиченого зносу об'єкта

основних засобів, а сума уцінки вартості і зносу - зменшенням первісної (переоціненої) вартості і накопиченого зносу. Різниця між сумою дооцінки вартості і сумою дооцінки зносу основних засобів зараховується на збільшення додаткового капіталу, а різниця між сумою уцінки вартості і сумою уцінки зносу включається до складу витрат.

Перевищення сум попередніх дооцінок (індексацій) разом з сумою відновлення корисності над сумою зменшення корисності і попередніх уцінок залишкової вартості раніше переоцінених об'єктів основних засобів, що вибули, відображається за кредитом рахунку обліку нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу. У разі застосування підприємством іншої періодичності зарахування відповідного перевищення до складу нерозподіленого прибутку такий запис (кореспонденція) здійснюється щомісяця (щокварталу, раз на рік) у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації.

Кореспонденція рахунків операцій з переоцінки наведено в таблиці 1.5

Таблиця 1.5– Облік операцій з переоцінки основних засобів

№	Зміст господарської операції	Бух. проводка	
		Д-т	К-т
1	Дооцінка		
1.1	Сума дооцінка первісної вартості основних засобів	10	746
1.2	Сума дооцінки амортизації основних засобів	10	131
2	Уцінка		
2.1	Сума уцінки первісної вартості основних засобів	975	10
2.2	Сума уцінки амортизації основних засобів	131	10

1.7 Організація обліку інвентаризації основних засобів

Процес проведення інвентаризації складається з декількох етапів:

- перший етап – підготовчий етап інвентаризації;
- другий етап – це перевірка фактичної наявності основних засобів;
- третій етап – порівняльно-аналітичний етап, на якому здійснюється підтвердження існуючих оцінок об'єктів обліку, виявлення різниць оцінки;
- четвертий етап – підсумковий етап, який підтверджує результати інвентаризації, висвітлення її результатів в облікових регістрах.

Проведення інвентаризації забезпечується власником (власниками) або уповноваженим органом (посадовою особою), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів, який створює необхідні умови для її проведення, визначає об'єкти, періодичність та строки проведення інвентаризації, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим. Інвентаризація проводиться з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства. Під час інвентаризації основних засобів перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан, відповідність критеріям визнання і оцінка. При цьому забезпечуються:

- виявлення фактичної наявності основних засобів;
- установлення лишку або нестачі основних засобів шляхом зіставлення фактичної їх наявності з даними бухгалтерського обліку;
- виявлення основних засобів, які частково втратили свою первісну якість та споживчу властивість, застарілих, що не використовуються;
- виявлення основних засобів, які не відповідають критеріям визнання.

Проведення інвентаризації є обов'язковим перед складанням річної фінансової звітності. Інвентаризація активів перед складанням річної фінансової звітності проводиться до дати балансу в період трьох місяців для необоротних активів (крім незавершених капітальних інвестицій, об'єктів основних засобів, які на момент інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством, зокрема автомобілів, морських і річкових суден, які відбудуть у

тривалі рейси, тощо).

При цьому інвентаризація земельних ділянок, будівель, споруд та інших нерухомих об'єктів може проводитись один раз на три роки.

Для проведення інвентаризації на підприємстві розпорядчим документом керівника підприємства створюється інвентаризаційна комісія з представників апарату управління підприємства, бухгалтерської служби (представників аудиторської фірми, централізованої бухгалтерії, суб'єкта підприємницької діяльності - фізичної особи, яка здійснює ведення бухгалтерського обліку на підприємстві на договірних засадах) та досвідчених працівників підприємства, які знають об'єкт інвентаризації, ціни та первинний облік (інженери, технологи, механіки, виконавці робіт, товарознавці, економісти, бухгалтери). Інвентаризаційну комісію очолює керівник підприємства (його заступник) або керівник структурного підрозділу підприємства, уповноважений керівником підприємства. Інвентаризація проводиться повним складом інвентаризаційної комісії (робочої інвентаризаційної комісії) та у присутності матеріально відповідальної особи. Матеріально відповідальні особи не включаються до складу робочої інвентаризаційної комісії для перевірки активів, що знаходяться у них на відповідальному зберіганні.

Інвентаризаційні описи (акти інвентаризації) здаються до бухгалтерської служби для перевірки, виявлення і відображення в обліку результатів інвентаризації. На останній сторінці інвентаризаційних описів (актів інвентаризації) робиться відмітка про перевірку цін, таксування та підрахунки результату за підписами осіб, які проводили цю перевірку. Матеріали інвентаризації (описи, акти, звіральні відомості, протоколи) оформляються не менше ніж у двох примірниках. Інвентаризаційний опис складається за об'єктами основних засобів чи групами та окремо за кожною матеріально відповідальною особою.

Однотипні за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання, однакової вартості об'єкти основних засобів, що надійшли одночасно на підприємство та щодо яких ведеться груповий облік, в

інвентаризаційному описі наводяться за найменуванням із зазначенням кількості цих об'єктів. Основні засоби вносяться до інвентаризаційного опису за найменуванням відповідно до основного призначення об'єкта із зазначенням інвентарного номера, виготовлювача, заводського номера (у разі його наявності), року випуску, первісної (переоціненої) вартості, суми зносу, строку корисного використання та інших відомостей.

Об'єкт, що пройшов відновлення, реконструкцію, розширення чи переобладнання, внаслідок чого змінилось основне його призначення, вноситься до інвентаризаційного опису під найменуванням, що відповідає новому основному призначенню. У разі встановлення факту невідображення виконаних робіт капітального характеру (добудова поверхів, прибудова нових приміщень тощо) або часткової ліквідації будівель і споруд (знесення окремих конструктивних елементів) в бухгалтерському обліку підприємства визначається сума збільшення або зменшення балансової вартості об'єкта і в описі відображаються дані про проведені зміни.

Під час інвентаризації машин, обладнання та транспортних засобів перевіряються заводські номери кузова, двигуна, шасі тощо. У разі виявлення придатних для використання об'єктів основних засобів, залишкова вартість яких дорівнює нулю, інвентаризаційна комісія (робоча інвентаризаційна комісія) передає відповідні матеріали керівнику підприємства.

У разі виявлення об'єктів, що не знаходяться на обліку, а також об'єктів, дані про які відсутні в обліку, до інвентаризаційного опису відсутні відомості і технічні показники про такі об'єкти вносяться. Оцінка виявлених об'єктів проводиться за справедливою вартістю.

Основні засоби, що ремонтуються на інших підприємствах, вносяться до інвентаризаційного опису на підставі документів про передачу об'єктів у ремонт. Інвентаризаційною комісією (робочою інвентаризаційною комісією) перевіряється правильність присвоєння інвентаризаційних номерів.

На основні засоби, які не придатні до експлуатації і не підлягають відновленню, складається окремий інвентаризаційний опис із зазначенням часу

введення в експлуатацію та причин, що довели до стану непридатності ці об'єкти. Списання таких об'єктів проводиться у порядку, встановленому законодавством.

На збудовані об'єкти, що фактично введені в дію повністю або частково, але прийняття і введення в дію яких не оформлено належними документами, а також на завершені, але з якихось причин не введені в дію об'єкти складається окремий інвентаризаційний опис, у якому додатково вказуються причини затримки оформлення здачі в експлуатацію вказаних об'єктів.

Під час інвентаризації перевіряється наявність у складі незавершених капітальних інвестицій обладнання та устаткування, що передане для монтажу, який фактично не розпочато, а також встановлюється стан законсервованих і тимчасово зупинених будівельних об'єктів, розробок, нематеріальних активів, на які складається окремий інвентаризаційний опис.

Основні проводки інвентаризації основних засобів можна подати у вигляді таблиць наведено у **додатку Ж**

1.8 Організація обліку ремонту та поліпшення основних засобів

Кожне підприємство, що має на балансі основні засоби, стикається з необхідністю нести витрати по їх утриманню і підтримання в робочому стані. Ці витрати включають в себе і технічне обслуговування, і ремонт, і модернізацію. Для правильного відображення в обліку дуже важливо правильно кваліфікувати ті чи інші витрати:

- техобслуговування – роботи, спрямовані на підтримку працездатності об'єкта основних засобів;
- поточний ремонт – роботи, спрямовані на забезпечення і відновлення працездатності об'єкта основних засобів шляхом усунення дрібних пошкоджень і несправностей, заміни або оновлення окремих частин об'єкта;
- капітальний ремонт – роботи, спрямовані на повне відновлення ресурсів і характеристик об'єкта шляхом заміни або оновлення його основних частин. Капітальний ремонт веде також до поліпшення основних засобів, що

відповідним чином відображати в бухобліку;

- поліпшення – це роботи з модернізації, модифікації, добудови, дообладнання, реконструкції об'єкту основних засобів, що веде до збільшення строку його використання, що зазначено п. 14 П(С)БО 7 [9].

Рішення про характер і ознаки здійснюваних підприємством робіт, тобто, чи спрямовані вони на підвищення техніко-економічних можливостей (модернізація, модифікація, добудова, реконструкція) об'єкта, що приведе у майбутньому до збільшення економічних вигод, чи здійснюються вони для підтримання об'єкта в придатному для використання стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, приймається керівником підприємства з урахуванням результатів аналізу існуючої ситуації та суттєвості таких витрат.

Витрати на поліпшення основних засобів для відновлення майбутніх економічних вигод, очікуваних від їх використання, визнаються капітальними інвестиціями за умови, що балансова вартість активу не перевищує суми його очікуваного відшкодування. Сумою очікуваного відшкодування вважається найбільша з двох оцінок: чиста вартість реалізації або теперішня вартість майбутніх чистих грошових надходжень від використання основних засобів, включаючи його ліквідаційну вартість. Допомогти в цьому питанні може наявна на підприємстві технічна документація на основні засоби. Якщо це верстати або обладнання, в технічній документації зазвичай прописуються необхідні заходи, пов'язані з обслуговуванням.

Технічне обслуговування – це операція чи захід, або комплекс операцій або заходів, спрямованих на підтримання справності або працездатності основного засобу. Проведення технічного обслуговування не призводить до збільшення майбутніх економічних вигод від використання об'єкта, а направлено на можливість використання об'єкта за призначенням і отримання колишніх економічних вигод.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», витрати на утримання та обслуговування основних засобів, належать:

- до складу собівартості готової продукції (рахунок 23 – за основними засобами, безпосередньо використаним у виробничому процесі);
- до складу загальновиробничих витрат (рахунок 91 – за основними засобами загальновиробничого призначення);
- до складу адміністративних витрат (рахунок 92 – за основними засобами загальногосподарського призначення);
- до складу витрат на збут (рахунок 93 – за основними засобами, пов'язаним зі збутом продукції);
- до складу інших операційних витрат (рахунок 94 – по об'єктах соціально-культурного призначення).

Що стосується утримання будівель і споруд, то перелік послуг з обслуговування зазначений у «Примірному переліку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд».

Ремонт – це комплекс заходів, спрямованих на відновлення справності або працездатності об'єкта основних засобів. Ремонт може бути поточний і капітальний. Різниця між цими видами ремонтів полягає у масштабності та метою ліквідації тих чи інших несправностей. Для правильності відображення в обліку класифікація видів ремонту не має значення, а от відображення в бухгалтерському обліку поліпшення або модернізації основних засобів може відрізнитися від відображення витрат на ремонт.

Якщо модернізація, добудова, реконструкція об'єкта основних засобів призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, то має місце поліпшення об'єкта. Ці витрати мають бути капіталізовані.

Витрати на капітальний ремонт об'єктів основних засобів визнаються витратами звітного періоду. Такі витрати можуть бути визнані капітальними інвестиціями, якщо витрати на значний огляд і капітальний ремонт можуть бути ідентифіковані з окремою з амортизованою частиною (компонентом) основних засобів. Витрати на ремонт можуть бути визнані капітальними інвестиціями, якщо ціна придбання активу вже відображає зобов'язання

(необхідність) підприємства здійснити в майбутньому витрати для приведення активу до стану, в якому він придатний для використання

Приймання закінчених робіт з ремонту і поліпшення основних засобів (модернізація, добудова, реконструкція тощо) оформлюється актом приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів.

Підставою для визнання капітальними інвестиціями витрат, пов'язаних з поліпшенням основних засобів, є зростання внаслідок цих витрат очікуваного терміну корисного використання об'єкта, кількості та/або якості продукції (робіт, послуг), яка виробляється (надається) цим об'єктом. Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання (технічний огляд, технічне обслуговування, ремонт тощо), включаються до складу витрат звітного періоду. В технічні паспорти, інвентарні картки або інші реєстри аналітичного обліку відповідних об'єктів основних засобів заносяться дані про змінені техніко-економічні характеристики (вартість, потужність, площа тощо) в результаті їх поліпшення.

Таблиця 1.6 – Облік витрат на поточний та капітальний ремонт і модернізацію основних засобів

№	Зміст операції	Д-т	К-т
Підрядний спосіб			
1	Роботи з модернізації об'єкта прийнято за актом, а їх вартість зарахована до складу капітальних витрат	152	631
2	Нараховане податковий кредит з ПДВ	641	631
3	Сплачено підрядчикам за виконані роботи	631	311
4	Капітальні витрати (на ремонт і модернізацію зараховуються на збільшення первісної вартості об'єкта	10	152
Господарський спосіб			
1	Відображення витрат на поточний ремонт основних засобів, що виконується ремонтною бригадою підприємства	23	66
2	Списання здійснених витрат на обслуговування та ремонт основних засобів виробничого призначення	91	23
3	Списання здійснених витрат на обслуговування та ремонт основних засобів загальногосподарського призначення	92	23
4	Списання здійснених витрат на обслуговування та ремонт основних засобів, що забезпечують збут	93	23

Висновки за розділом 1.

Проведено дослідження сутності основних засобів, різні підходи до їх характеристики. Розглянуто класифікацію основних засобів за окремими показниками, розглянуто структуру основних засобів, та її залежність від галузевої належності і виду діяльності підприємств.

Розглянуто підходи до організації облікового процесу основних засобів відповідно нормативних та законодавчих актів: П(С)БО 7, Податкового кодексу України та інших матеріалів. Також розглянуто методика проведення процесу обліку основних засобів відповідно національного плану рахунку.

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

В цьому розділі кваліфікаційної роботи здійснюється аналіз в наступних підрозділах:

1. Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства.
2. Поглиблений тематичний аналіз об'єкту дослідження.
3. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.
4. Загальний аналіз фінансового стану підприємства.

Також наводяться висновки до розділу та пропозиції щодо поліпшення діяльності підприємства

Для проведення фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства ПП ФІРМА «ГАРМАШ» використано форми статистичної та фінансової звітності за 2021- 2022 роки:

- форма №1-підприємництво «Звіт про основні показники діяльності підприємства»;
- форма №1П-НПП (річна) «Звіт про виробництво промислової продукції»;
- форма №1-ПВ «Звіт з праці»;
- форма №11-03 «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію»;
- форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форма №2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)»;
- форма №3 «Звіт про рух грошових коштів»;
- форма №4 «Звіт про власний капітал»;
- форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності» тощо

2.1 Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства

Для якісного проведення аналізу діяльності фірми, необхідно розглянути

характеристику самого підприємства, його структуру, асортимент виробляємої продукції, ресурсне забезпечення, напрямки реалізації продукції місце цього підприємства в економіці галузі.

ПП ФІРМА «ГАРМАШ» створено і зареєстровано у 1997 році. Код за ЄДРПОУ 25036281

Місце знаходження підприємства – вул. Центральна, 8а, с. Олександрівка, Лиманський район, Одеська область, 67513

Основний вид діяльності 10.13. - Виробництво м'ясних продуктів.

До складу фірми входять два окремих м'ясопереробних підприємства - Олександрівський та Біляївський, які доповнюють один одного виробляємим асортиментом ковбасних і м'ясних продуктів. Сьогодні - це сучасне, стабільне, відоме на ринку м'ясопродуктів підприємство, яке активно розвивається, гарантує високу якість своєї продукції. Основним асортиментом продуктів є: від різновидів сирокочених ковбас і делікатесів до варених ковбас і напівфабрикатів.

Фірма оснащена європейським обладнанням провідних виробників: Schaller, Handman, Mauerg та інше. Сучасне пакувальне обладнання - Variovac, Crioovac, Perak - дає можливість здійснювати упаковку продукції під вакуумом і в модифікованому газовому середовищі, що збільшує терміни зберігання і чудово зберігає смакові якості продукту. Фірма постійно модернізує виробничі потужності. На ряду з власними торговельними точками, реалізація здійснюється через мережу магазинів ТАВРІЯ-В, АШАН, КОПІЙКА. Удосконалення системи збуту, розширення ринку передбачає доставку товару зі складу підприємства до торгової точки за допомогою власного транспортного парку автомашин. Всі машини оснащені сучасним холодильним обладнанням, що дозволяє забезпечити збереження продукту при необхідних умовах на всьому шляху прямування.

Технології і рецептури, що використовуються, високим стандартам та ТУ, спеціально розроблених для підприємства. Фірма постійно розвивається. Кращі технологи заводу постійно працюють над створенням нових продуктів з

урахуванням сучасних вимог і тенденцій ринку. Особлива увага приділяється контролю якості продукції, який здійснюється на всіх етапах виробництва. ПП ФІРМА «ГАРМАШ» випускає продукцію різних цінових категорій. Наявність у портфелі підприємства продукції, різної за своєю спрямованістю, дозволяє задовольняти потреби різних верств населення, приділяти увагу сучасним тенденціям і трендам, постійно збільшувати покриття ринку. З метою просування продукту і забезпечення його впізнаності підприємство регулярно проводить промоакції, дегустації, здійснює трейд-маркетингові заходи, має Сертифікат ISO 9000/2000, сертифікат «Лідери 21-ого століття».

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ПП ФІРМА «ГАРМАШ» за 2021-2022 роки

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	435,5	560,0	124,5	28,58
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис.грн.				
- у діючих оптових цінах	65213,3	88156	22942,7	35,18
- у порівнянних оптових цінах	68556,4	88156	19599,6	28,58
3. Середня оптова ціна за 1 т. продукції, грн.	149744	157421	7677	5,13
4. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	68313	89057	20754	30,38
5. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	51880	72 444	20564	39,64
6. Адміністративні витрати, тис.грн.	7751	7 411	340	4,38
7. Витрати на збут, тис.грн.	7954	8 724	770	9,68
8. Валовий прибуток, тис.грн.	16443	16 613	170	1,03
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	67585	88379	20794	30,76
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	75,94	81,33	5,9	7,1
11. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	728	478	-250	-34,34
12. Фінансовий результат від фінансової діяльності, тис. грн	-410	-	410	4 разів
13. Фінансовий результат до оподаткування	318	478	160	50,31
14. Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	321	392	71	22,12
15. Матеріальні витрати, тис.грн.	52084	57 869	5785	11,11
16. Матеріаловіддача, грн.	1,250	1,523	0,273	21,87
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб	181	155	-26	-14,36
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	378746	568748	190002	50,16

19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис.грн.	9100	11157	2057	22,60
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	50276	71980	21704	43,17
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис.грн.	73861	86663	12802	17,33
22. Фондовіддача, грн.	0,928	1,017	0,089	9,61
23. Фондомісткість, грн..	1,077	0,983	-0,094	-8,72
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	48836	86668	39832	81,56
25. Рентабельність продукції, %	1,08	1,08	0,0	*
26. Рентабельність виробництва, %	0,26	0,30	0,04	*
27. Коефіцієнт поточної ліквідності	3,52	4,341	0,821	*
28. Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,162	3,637	0,475	*
29. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,005	0,003	*

За результатами даних таблиці 2.1. можна зробити ряд висновків. У 2022 році порівняно з 2021 роком обсяг продукції в натуральному вираженні збільшився на 28,58%, що дорівнює зростанню на 124,5 тонн. В діючих цінах обсяг виробленої продукції збільшився на 22942,7 тис. грн., дорівнює зростанню на 35,18 %. В діючих цінах відбулось зростання обсягу продукції за рахунок зростання середньої оптової ціни за 1 тону продукції на 7677 тис. грн. або на 5,13 %.

В порівняних цінах обсяг виробленої продукції за цієї же період збільшився на 19599,6 тис. грн, що дорівнює темпам зростання на 28,58% на

Чистий дохід від реалізації продукції в 2022 році збільшився порівняно з 2021 роком на 20754 тис. грн. або на 30,38%. Разом з тим, вартість реалізованої продукції менше ніж вартість виробленої продукції у 2022 році в діючих цінах. Чистий дохід збільшився на 30,38 %, тоді як вартість виробництва продукції в діючих цінах зросла на 35,18 %.

Собівартість реалізованої продукції зросла на 39,64 %, що спричинило зростання витрат на 1 грн. на 5,9 копійок або на 7,1 %. У 2021 та у 2022 роках фінансовий результат від операційної діяльності позитивний, але зменшився на 34,34 %. Також отримано чистого прибутку відповідно у 2021 році 321 тис.грн, у 2022 році 478 тис. грн.

В результаті діяльності зросли якісні показники: продуктивність праці

зросла на 50,16 %, рентабельність виробництва зросла на 0,04 %. Покращились кількісні показники, такі як фондівдача зросла на 9,361 %, матеріалівдача зросла на 21,87 % на одну гривну. Разом з тим, за рахунок суттєвого зростання оборотних коштів на 81,56 %, значно знизився коефіцієнт оборотності з 1,398 до 1,027, тобто на 26,54 %.

Підприємство збільшує власну ліквідність: коефіцієнт поточної ліквідності збільшився на 0,821, коефіцієнт швидкої ліквідності - 0,475, абсолютної ліквідності на 0,003. Зростання ефективності діяльності підприємства показує, що ПП ФІРМА «ГАРМАШ» стабільно, платоспроможне та загроз банкрутства не передбачається.

2.2 Організація і методика аналізу основних засобів

Правильно підібрана методика аналізу основних засобів дає можливість своєчасно контролювати склад та стан виробничих і невиробничих фондів, а також допоможе підвищити ефективність використання основних засобів, що дає можливість ефективно приймати управлінські рішення.

Методика аналізу основних засобів повинна врахувати низку принципових положень:

- функціональна корисність основних засобів;
- момент фізичної і моральної заміни основних засобів;
- ефективність використання основних засобів за їх видами;

Можна виділити п'ять етапів проведення аналізу основних засобів:

- 1) збір інформації про наявність основних засобів;
- 2) аналітичне дослідження основних засобів;
- 3) обробка аналітичних даних і узагальнення отриманих результатів;
- 4) розробка заходів підвищення ефективності використання основних засобів;
- 5) контроль за впровадженням прийнятих заходів.

Для аналізу основних засобів використовують систему показників, яка наведена в таблиці 2.2

Таблиця 2.2 – Система показників аналізу основних засобів

Назва показнику	Порядок розрахунку
1.Фондовіддача	$\Phi_o = \text{Чистий дохід} / \text{Середньорічна вартість ОЗ, грн./грн}$
2.Фодомісткість	$\Phi_m = \text{Середньорічна вартість ОЗ} / \text{ЧД, грн./грн}$
3.Фондоозброєність	$\Phi_{озб} = \text{Активна частина ОЗ} / \text{Чисельність персоналу}$
4.Коефіцієнт введення	$K_v = \text{ОЗ в} / \text{ОЗ на кінець року}$
5.Коефіцієнт вибуття	$K_{вб} = \text{ОЗ виведені} / \text{ОЗ на початок року}$
6.Коефіцієнт зносу	$K_{зн} = \text{Сума зносу} / \text{первісну вартість ОЗ}$
7.Коефіцієнт придатності	$K_{прд.} = \text{Сума залишкової вартості} / \text{первісну вартість ОЗ}$
8.Фондорентабельність	$\Phi_r = \text{Чистий прибуток} / \text{середньорічну вартість ОЗ, \%}$

*Таблиця складена автором

2.2.1 Аналіз наявності, складу, структури та руху основних засобів

Основні засоби діляться на виробничі та невиробничі. Виробничі основні засоби – матеріальні активи тривалого використання, які беруть участь у виробничому процесі. Невиробничі основні засоби – перебувають на балансі підприємства, проте не беруть участь в процесі виробництва, відтворюються тільки за рахунок чистого прибутку підприємства.

Аналіз наявності, складу, структури та руху основних засобів здійснюють за даними форми №11-ОЗ «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)», форми №1 «Баланс» та форми №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою аналітичних табл. 2.3, 2.4

Таблиця 2.3 – Аналіз наявності та руху основних засобів в 2021 р

Основні засоби	Наявність на початок 2021 року		Надійшло у 2021 році, тис. грн.	Вибуло у 2021 році, тис. грн.	Наявність на кінець 2021 року	
	тис. грн.	%			тис. грн.	%
Усього ОЗ	76114	100	7899	713	83300	100
в т.ч. - ОЗ основного виду діяльності	76114	100	7899	713	83300	100

Таблиця 2.4– Аналіз наявності та руху основних засобів в 2022 р

Основні засоби	Наявність на початок 2022 року		Надійшло у 2022 році, тис. грн.	Вибуло у 2022 році, тис. грн.	Наявність на кінець 2022 року	
	тис. грн.	%			тис. грн.	%
Усього по підприємству	83300	100	6727	-	90027	100
в т.ч. ОЗ основного виду діяльності	83300	100	6727	-	90027	100

Результати аналізу показують, що абсолютна величина основних засобів належить за видами економічної діяльності до основного виду діяльності, які складають у 2021 році на початок року 100%, на кінець року 100 %, на кінець 2022 року 100 %, тобто, ця доля на підприємстві має тенденцію до зростання.

Показниками руху основних засобів є коефіцієнт введення, коефіцієнт вибиття, коефіцієнт оновлення та індекс динаміки зміни в часі.. Коефіцієнт введення (Квв) розраховується як співвідношення суми введених основних засобів до вартості основних засобів на кінець року.

$$2021 \text{ рік } K_{\text{вв}} = 7899/83300 = 0,0948, \text{ або } 9,48 \%$$

$$2021 \text{ рік } K_{\text{вб}} = 713/76114 = 0,0094, \text{ або } 0,94 \%,$$

Таким чином, на підприємстві спостерігається тенденція до зростання оновлення основних засобів. Коефіцієнт введення розраховуємо тільки до 2022 року, тому що у 2022 році не було виведено основних засобів.

$$K_{\text{вв}} 2022 = 6727/90027 = 0,0747, \text{ або } 7,47 \%$$

Коефіцієнт оновлення в 2022 році дорівнює коефіцієнту введення.

2.2.2 Аналіз стану основних засобів

Аналіз стану основних засобів підприємства здійснюють, визначаючи такі показники, як коефіцієнт зносу і коефіцієнт придатності основних засобів на початок і на кінець року, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства «Необоротні активи форми» №1 «Баланс» за допомогою аналітичної табл. 2.5

Таблиця 2.5 – Аналіз стану основних засобів

Показники	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	Відхилення
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн.	83300	90027	6727
2. Знос основних засобів, тис. грн.	46874	51968	5094
3. Залишкова вартість основних засобів, тис.грн.	36426	38059	1633
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,5627	0,5772	0,0145
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,4373	0,4228	-0,0145

Результати аналізу показують, що на первинна вартість на кінець року зросла, але коефіцієнт зносу на кінець 2021 року складав 0,5627, на кінець 2022 року він вже дорівнює 0,5772. Це характеризує поступове старіння основних засобів, яке не компенсується оновлення їх, шляхом на суму 6727 тис. грн. Таким чином коефіцієнт придатності основних засобів знизився в 2022 році порівняно з 2021 роком на 0,0145.

2.2.3 Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності

Аналіз структури основних засобів за основним видом діяльності здійснюють за даними розділу II форми №11– ОЗ, та примітки до фінансової звітності за допомогою аналітичної табл. 2.6.

Таблиця 2.6– Аналіз структури основних засобів

Показники	Наявність на кінець року, тис.грн.		Структура, %	
	2021 рік	2022 рік	2021 рік	2022рік
Усього основних засобів за основним видом діяльності	83300	90027	100,00	100,00
1. Малоцінні необоротні матеріальні активи	119	145	0,14	0,16
2. Будівлі, споруди та передавальні пристрої	16004	18072	19,21	20,07
3. Машини та обладнання	54868	58427	65,87	64,91
4. Транспортні засоби	10798	11499	12,96	12,77
5. Інструменти, прилади, інвентар	908	1205	1,09	1,34
6. Інші основні засоби	603	679	0,73	0,75

Аналіз структури основних засобів показує, що структура суттєво не змінилась. Разом з тим, зменшилась активна частина основних засобів, тобто машин і обладнання з 65,873 до 64,91 % і зменшення питомої ваги вартості

транспорту з 18,37 до 15,11 %. Не значні зміни пов'язані зі збільшенням питомої ваги інструментів і збільшення вартості будівлі і споруд відповідно з 1,09 до 1,34 % та відповідно з 19,21 до 20,07 %. будівлі та споруд,

2.2.4 Аналіз озброєності праці

Аналіз озброєності праці здійснюють на підставі даних форми №11– 03, форми №1– ПВ та форми №1П– НПП за допомогою аналітичної табл. 2.7

Таблиця 2.7 – Аналіз озброєності праці

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	73861	86663	12802	17,33
2. Середня річна вартість активної частини основних засобів (машин та обладнання), тис. грн.	60186	70056	9870	126,40
3. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб	181	155	-26	-14,36
4. Фондоозброєність праці, грн./особу	408072	559116	151044	37,01
5. Технічна озброєність праці, грн./особу	332519	451974	119455	35,92
6. Продуктивність праці 1-го штатного працівника облікового складу, грн..	378746	568748	190002	50,16

Аналіз таблиці 2.7 показує, що фондоозброєність і технічна озброєність мають тенденцію до зростання, відповідно на 37,01% та 35,92 % при зростанні більш високими темпами продуктивності праці 50,16 процентів . Це говорить про ефективне використання основних засобів.

2.2.5 Аналіз використання основних засобів

Аналіз використання основних засобів здійснюють на підставі результатів попередніх розрахунків та даних форми №1П – НПП за допомогою аналітичної табл. 2.8

Факторний аналіз впливу на зміну вартості виробництво показав, що за рахунок приросту основних засобів обсяг продукції збільшився на $12802 \cdot 0,93 = 11905,6$ тис. грн. Тоді як за рахунок зростання фондівіддачі обсяг виробництва продукції зросло на $0,088 \cdot 86663 = 7654$ тис.грн, Загальний обсяг продукції за рахунок двох факторів збільшився на $11905,6 + 7654 = 19559,6$

тис. грн.

Таблиця 2.8 – Аналіз використання основних засобів і впливу фондівддачі на динаміку обсягу продукції

Показники	2021 рік	2022 Рік	Відхилення		
			Всього	в т.ч. за рахунок	
				основних засобів	фондові ддачі
1.Обсяг продукції в порівнянних цінах, тис. грн.	68556,4	88156	19559,6	11905,6	7654
2. Середня річна вартість ОЗ за основним видом діяльності, тис. грн.	73861	86663	12802	11905,6	*
3. Фондовіддача, грн.	0,93	1,018	0,088	*	7654
4. Фондомісткість, грн.	1,11	0,98	-0,13	*	*

Таблиця 2.9 – Аналіз рентабельності основних засобів

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн..	73861	86663	12802	17,33
2. Чистий фінансовий результат, тис.грн	321	392	71	22,12
3. Фондорентабельність, % (2 : 1)	0,4346	0,4523	0,0177	*

Ще один показник, який характеризує використання основних засобів, це фондорентабельність, як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних засобів. В 2021 році він складає $= 321/73861*100 = 0,4346\%$. В 2022 році він складає $= 392/86663*100 = 0,4523\%$. Яка показали розрахунки фондорентабельності, то показники не суттєво відрізняються, на 0,0177 пунктів, що не суттєво відображають ефективність використання основних засобів в процесі створення фінансового результату.

Висновок

В результаті проведеного аналізу нами було встановлено, що основна питома вага основних засобів складає машина та обладнання, відповідно 65,87 % і 64,91. Будівлі та споруди складають відповідно 19,21 % та 20,07 % Первинна вартість збільшилась за 2021 і 2022 роки з 83300 до 90027 тис. грн., що складає 108,08 %. Разом з тим, зростало старіння основних засобів за два роки

коефіцієнт зносу збільшився з 0,5627 до 0,5772, тобто на 0,0145

В результаті зростання вартості виробництва в порівняних цінах на 19559,6 тис. грн. коефіцієнт фондівдачі збільшився з 0,93 в 2021 році до 1,018 в 2022 році, тобто на 0,088 пунктів. Незначне зростання чистого прибутку на за рахунок збільшення прибутку в 2020 році, фондорентабельність зросла з 0,014 % до 0,434%. Результати розрахунків показників використання основних засобів наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Значення показників аналізу основних засобів

Показники	2021 рік	2022 рік	Відхил. -+
1. Фондовіддача	0,93	1,018	0,088
2. Фодомісткість	1,11	0,98	-0,13
3. Фондоозбросність	408072	559116	37,01%
4. Коефіцієнт введення	0,0948	0,0747	-0,0201
5. Коефіцієнт вибиття	0,0094	*	-0,0094
6. Коефіцієнт зносу	0,5627	0,5772	0,0145
7. Коефіцієнт придатності	0,43,73	0,4228	-0,0145
8. Фондорентабельність	0,4346	0,4523	0,0177

2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

Таблиця 2.11 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік		2022 рік		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	728		478		-250	34,34
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	728	x	478	x	-280	34,34
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 - -2250 -2255	-410		-		410	4 разів
6. Фінансовий результат до оподаткування	2290 (2295)	318	100,0	478	100,0	160	50,31

З таблиці 2.11 бачимо, що фінансовий результат визначається в 2022 році тільки за рахунок основної операційної діяльності. В 2021 році були збитки від інвестиційної діяльності на суму 410 тис.грн.

Таблиця 2.12 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	2021 рік, тис. грн.	2022 рік, тис. грн.	Відхилення	
				тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	68313	89057	20754	30,38
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	51880	72 444	20564	39,64
3. Адміністративні витрати	2130	7751	7 411	340	4,38
4. Витрати на збут	2150	7954	8 724	770	9,68
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	728	478	-280	34,34

За результатами розрахунку динаміки зміни складових, формування фінансових результатів за два роки, можна зробити наступні висновки. В 2022 році всі складові мають тенденцію до зростання. Чистий дохід збільшився на 30,38 %, але собівартість зросла на 39,64 %, що суттєво вплинуло на фінансовий результату від основної операційної діяльності, який має скорочення на 280 тис грн.

Таблиця 2.13 – Аналіз формування чистого прибутку

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	2290 (2295)	318	478	160	50,31
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис.грн.	2300	57	86	29	50,87
3. Чистий прибуток, тис.грн.	2290 (2295)–2300	261	392	131	50,19

Із таблиці 2.13. бачимо, що в 2022 році результати формування чистого прибутку характеризуються позитивною динамікою, за рахунок того, що

фінансовий результат до оподаткування перевищував в 2022 році на 160 тис.грн., практично на 50,31 відсотків

Таблиця 2.14 – Аналіз рентабельності виробництва

Показники	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абс.відхил.
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	318	478	160
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1011*	79707	86663	6956
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма№1 р.1195*	75329	86668	11339
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	р. 2 + р. 3	155036	173331	18295
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,205	0,276	0,071

В результаті розрахунків, дані таблиці показують, що всі показники, які використовуються при розрахунку мають тенденцію до зростання, але темпи зростання різняться. Так вартість виробничих фондів як сума основних і оборотних фондів зросла 18295 тис. грн., що складає відповідно 111,80 %, тоді як фінансовий результат до оподаткування збільшився на 50,31 %, це привело до зростання рентабельності виробництва в 2022 на 0,071 пунктів.

Таблиця 2.15 – Аналіз динаміки валюти балансу

Показники	На початок року	На кінець року	% зміни
Валюта балансу (ф.№1, р.1300), тис.грн.:	105784	117550	1,1112
- попереднього року			
- звітного року	117550	130698	1,1118

Аналіз динаміки валюти балансу показав, що за два роки валю балансу збільшилась, за перший 2021 рік вона зросла на 11,12 %, тоді як за два роки збільшення стало $(130698/105784 * 100 = 23,55 \%)$

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.16

Таблиця 2.16 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	68313	89057	1,3036
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	318	478	1,5031
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	105784	117550	1,1112
- на кінець року	117550	130698	1,1118
4. Середнє річне значення валюти балансу*, тис.грн.	111667	124124	1,1116

На підставі попередніх даних про динаміку фінансових результатів, динаміку валюти балансу, Можна визначити, що всі складові елементи валюти балансу мають тенденцію до зростання. Така ситуація складу валюти балансу вплинула позитивно на його зміну. Ми бачимо, що всі коефіцієнти змін в 2022 році більше одиниці, що характеризує позитивну тенденцію розвитку підприємства, але значення зміни коефіцієнтів має несуттєвий характер, практично дорівнює 111,12 %, 111,18 %, 111,16 %.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» Даний аналіз включає характеристики всіх елементів активів, їх абсолютне значення і питому вагу в структурі балансу і структурі відділів оборотних і необоротних активів.

Також визначають динаміку зміни елементів активів. Аналіз активів здійснюють за допомогою аналітичної таблиці 2.17.

Аналіз активів показав, що необоротні активи складають в структурі 31,14 % та 29,30 відсотків, тоді як оборотні активи складають 68,86 %. Та 70,70 відсотків. Найбільшу частину в структурі оборотних активів складають запаси та інші оборотні активи, відповідно 8,26 та 11,46 запаси, 48,09 та 46,97 відсотків складають інші оборотні активи.

Таблиця 2.17 – Аналітична таблиця аналізу складу, структури та динаміки активів підприємства

Показники	Код рядка	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього активів, тис. грн.	1300	117550	130698	13148	11,18
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	36611	38300	1689	2,09
– в % до активів		31,14	29,30	-1,84	x
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	80939	92398	11459	14,16
– в % до активів		68,86	70,70	1,84	x
2.1. Запаси, тис. грн.	1100	9715	14975	5260	54,14
– в % до активів		8,26	11,46	3,20	x
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120÷1155	-	-	-	-
– в % до активів					x
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	35	-	-35	*
– в % до активів		0,029	--	-0,029	x
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	56527	61390	4863	8,60
– в % до активів		48,09	46,97	-1,012	x
у тому числі витрати майбутніх періодів **, тис. грн.	1170	-	-	-	-
– в % до активів					x
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис.грн.	1200	-	-		
– в % до активів					x

Результати розрахунку і аналізу зміни активів підприємства показують, що зростання активів на 13148 тис.грн, або на 11,18 % здійснено за рахунок необоротних активів на 1689 тис.грн, або на 20,9%, тоді як оборотні активи збільшено на 11459 тис.грн. Таким чином питома вага оборотних активів зменшилась на 1,84 %. А оборотних активів зросла на 1,84 %.

В структурі оборотних активів значну частину займають запаси, які збільшено на 5260 тис.грн, або на 54,14 % Друга група оборотних активів це інші оборотні активи, які зросли на 4863 тис.грн, або на 8,60 %.

Таблиця 2.18 – Аналіз динаміки та структури оборотних коштів

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни оборотних активів
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	80939	92398	100	100	11459	*	9,89	12,40
– запаси	1100	6715	13255	8,30	14,34	6540	6,04	6,31	49,33
– дебіторська заборгованість	1120 ÷ 1155	14237	15476	17,59	16,75	1239	-0,84	108,70	8,0
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160 , 1165	35	102	0,043	0,11	67	186,2	-0,067	65,69
– інші оборотні активи	1170 , 1190	56952	61845	70,36	66,93	4893	-3,43	8,59	7,91

За даними табл. 2.18 можна зробити висновки, що динаміки оборотних активів має позитивний результат за всіма елементами структури та змін у їх структурі за досліджуваний період.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів показує, що на зміна в структурі має тенденції як до зростання окремих елементів, таких як запаси, грошові кошти і, навпаки, до зменшення питомої ваги таких елементів як дебіторська заборгованість та інші оборотні активи.

На підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності» за допомогою табл. 2.19.

Таблиця 2.19 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу
(оборотних коштів) підприємств

Показники	2021 рік		2022 рік		Відхилення		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	за структ урою
1. Сфера виробництва в тому числі:	6715	8,30	13255	14,34	6540	97,39	6,31
– виробничі запаси*	6715	8,30	13255	14,34	6540	97,39	6,31
– незавершене виробництво*	*	*	*				
– витрати майбутніх періодів	*	*	*				
2. Сфера обігу в тому числі:	74224	91,70	79143	85,66	4919	6,62	-6,04
– готова продукція*	3000	3,70	1720	1,86	1280	42,67	-1,84
– грошові кошти	35	0,043	102	0,11	67	186,2	-0,067
– дебіторська заборгованість	71189	87,95	77321	83,68	6132	8,61	-4,27
– товари*	14237	17,59	15476	16,74	1239	8,70	-0,85
– інші**	56952	70,36	61845	66,93	4893	8,59	-3,43
Всього оборотний капітал	80939	100	92398	100	11459	14,16	–

* Форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності», розділ VIII «Запаси».

Дані розподілу оборотних коштів за сферою використання показали, що найбільша їх частина використовується в сфері обігу. В попередньому році питома вага оборотних коштів у сфері виробництва складала 8,30%, то в звітному році вона зросла до 14,34 %, тобто на 6,31 %. Тоді, навпаки, сфера обігу в питомій ваги зменшилась з 91,07 % до 85,66 %. В структурі зміни склали 6,62 % Останні елементи оборотних коштів мають тенденцію до зниження.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	68313	89057	20754	30,38
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, тис. грн., в т.ч.	Ф № 1 р. 1195	48836	86668	39832	81,56
2.1. Запаси*	Ф № 1 р.1100	9715	14975	52960	54,14
2.2. Кошти в розрахунках*	Ф № 1 р.1125÷1155	14237	15476	1239	8,70
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції*	Ф № 1 р.1160, 1165	35	102	67	191,43
2.4. Інші оборотні активи*	Ф № 1 р.1170, 1190	56527	61390	4863	8,60
3. Кількість днів в періоді	x	360	360	*	*
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	189,76	247,38	57,62	30,36
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	135,65	240,74	105,09	77,47
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	9111	9138	27	0,296
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	1,4	1,03	-0,37	-26,43
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	0,71	0,97	0,26	36,62
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	257,3	350,34	93,04	36,16
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	51,19	60,53	9,34	18,25
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	75,03	62,56	-12,44	-16,58
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	0,184	0,412	0,232	126,08
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	297,89	248,16	49,72	-16,69
10. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	x	84340,8	x	x
11. Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	x	75202,8	x	x

Результати аналізу використання оборотних коштів показав, що тривалість оборотних коштів дуже низька і складає в звітному періоду 257,3 днів, а в звітному 350,4 днів. Головним фактором впливу на тривалість

обороту впливає елемент інші оборотні активи, величина яких складає 61390 тис.грн, тоді як виробничі запаси складають 14975 тис.грн. Це дійсно характеризує надлишок оборотних коштів, їх нерациональне використання

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.21.

Таблиця 2.21 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни дебіторської заборгованості
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125÷1155	14237	15476	100	100	1239	x	108,70	8,0
1.1. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1120, 1125	13812	15021	97,01	97,06	12,09	0,05	108,75	8,05
1.2. Дебіторська заборгованість за розрахунками **:.	1130÷1145	425	455	2,99	2,94	30	-0,05	7,06	6,59
– з бюджетом,	1135	425	455	2,9	2,94	30	-0,05	7,06	6,59
– в тому числі з податку на прибуток	1136	425	455	2,99	2,94	30	-0,05	7,06	6,59

Аналіз с структури дебіторської заборгованості складає,що основна маса її зайнята в розділу дебіторська заборгованість за товари., яка складає відповідно 97,1 %та 97,06 %. Друга частина, це дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом та дорівнює 2,9 % та 2,94 %. Переплата за податком на прибуток

За даними табл. 2.22 розглянемо динаміку абсолютної величини дебіторської заборгованості та її частки за строками непогашення.

Таблиця 2.22 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства за строками непогашення

Показники		Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		Інша поточна дебіторська заборгованість		Відхилення	
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%
Попередній рік	Всього, в тому числі:	14237	100,0	56527	100,0	х	х
	– до 12 місяців	10825	76,04	28612	50,62	х	х
	– від 12 до 18 місяців	3412	23,96	27915	49,38	х	х
	– від 18 до 36 місяців	*				х	х
Звітний рік	Всього, в тому числі:	15476	100,0	61390	100,0	45914	396,7
	– до 12 місяців	9830	63,52	30130	49,08	20300	306,5
	– від 12 до 18 місяців	5646	36,48	31260	50,92	25614	453,7
	– від 18 до 36 місяців	*		*			

В результаті аналізу терміну погашення дебіторської заборгованості було, 63,2 % встановлено, що в попередньому році основна величина дебіторської заборгованості погашена в період до одного року і складає 76,04 %. Друга частина дебіторської заборгованості, яка погашена протягом до 18 місяців.

В звітному періоді тенденція зберігається за товари погашено в період до 12 місяців -63,52 %, але до 18 місяців збільшилось погашення дебіторської заборгованості з 23,96 % до 36,48 %, що характеризує негативно процес управління дебіторською заборгованістю. Інша поточна заборгованість тенденція однакова і складає в межах 50 відсоток.

За даними табл. 2.23 необхідно і зробити відповідні висновки про зміни складу, структури та величини джерел формування активів підприємства та їх складових.

Таблиця 2.23– Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	117550	130698	13148	11,18
1. Власний капітал, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495	80939	92398	11459	14,15
		68,85	70,69	1,84	x
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн. – в % до усіх джерел	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	58342	71112	12770	21,89
		49,63	54,41	4,78	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1595	*	*		x
2.1. Довгострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1500÷1515	*	*		
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1520, 1525	*	*		
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1695	22597	21286	-1311	-5,80
		19,22	16,28	-2,94	x
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600, 1610	12000	10800	1200	10,0
		10,21	8,26	-1,95	x
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн. – в % до усіх джерел	1600	12000	10800	1200	10,0
		10,21	8,26	-1,95	x
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн. – в % до усіх джерел	1605, 1615÷1645	10314	10987	673	6,53
		8,77	8,41	-0,36	x
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн. – в % до усіх джерел	1660	*	*	*	*
					x
3.4. Інші поточні зобов'язання – в % до усіх джерел	1665,1690	293	34	259	88,39
		0,249	0,026	-0,223	x
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн. – в % до усіх джерел	1700	*	*	*	*
					x

Результати аналізу складу, структури та динаміки джерел формування активів балансу показали, що основним джерелом виступає власний капітал

68,75 %, та 69,22% з високим розміром власних оборотних коштів, Відповідно 49,63% та 46,25%. Друга частина джерел формування складають поточні зобов'язання, відповідно 19,22 % та 16,28 %, серед яких найбільша частина це

Кредиторська заборгованість за товари і роботи, відповідно 8,77 % та 8,41 %.

Аналіз структури, складу та динамік власного капіталу підприємства, які були здійснені за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.24

Таблиця 2.24– Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства

Показники	Код рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	94953	109412	14459	15,23
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн. – в % до власного капіталу	1400	160000	160000	*	*
					x
2. Капітал у дооцінках, тис. грн. – в % до власного капіталу	1405	*	*		x
					x
3. Додатковий капітал, тис. грн. – в % до власного капіталу	1410	*	*		x
					x
4. Резервний капітал, тис. грн. – в % до власного капіталу	1415	*	*		x
					x
6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн. – в % до власного капіталу	1420	-8406	-8014	392	4,66
					x
7. Неоплачений капітал, тис. грн. – в % до власного капіталу	1425	-56641	-42574	14067	24,83
					x
8. Вилучений капітал, тис. грн. – в % до власного капіталу	1430	*	*		x
					x

Склад власного капіталу складається з трьох позицій: статутного капіталу, нерозподіленого прибутку та неоплаченого капіталу. При цьому, на підприємстві склалася ситуація, що кінцеві результати мають збитки та практично 30 відсотків не сплаченого капіталу засновниками.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки, розглядається необоротний і оборотний капітал як разом, так і окремо за кожним елементом наведено таблиці 2.25

Таблиця 2.25 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства

Показники	Код рядка (алгоритм розрахунку)	Попере дній рік	Звітни й рік	Абсолю тне відхилен ня
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	321	392	71
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн.*, в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	117550	130698	13148
– основного капіталу*	Ф № 1, р. 1095	36611	39300	2689
– оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1195	80939	92398	11459
в тому числі – власного оборотного капіталу*	Ф № 1 р.1495 – р.1095	44318	54098	10780
3. Рентабельність капіталу, %	р. 1 : р. 2·100%	0,273	0,30	0,027
4. Рентабельність основного капіталу, %	р. 1 : р. 2.1·100%	0,877	0,997	0,120
5. Рентабельність оборотного капіталу, %	р. 1 : р. 2.2·100%	0,396	0,424	0,028
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	р. 1 : р. 2.3·100%	0,55	0,551	0,001

Проведені розрахунки за допомогою середньої арифметичної за період, що аналізується, показали, що за рахунок того, що сума прибутку незначна, всі показники рентабельності капіталу мають значення менше одиниці: від 0,273% до 0,997%. Це характеризує, що управління власним капіталом не ефективно. Треба приймати обов'язкові заходи, що до покращення використання власного капіталу. Особливо сучасно і терміново погасити заборгованість засновників про внесення коштів в статутний фонд. Друге, зменшити або ліквідувати від'ємне значення розподілу прибутку. Для цього потрібно збільшити фінансовий результат до оподаткування і чистий фінансовий результат за рахунок збільшення виробництва та скорочення непродуктивних витрат.

Наступним етапом аналізу буде розділ, який характеризує кредиторську заборгованість. Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» здійснюємо за два роки, визначимо їх тенденцію та структуру та яким чином кредиторська заборгованість буде впливати на стійкість підприємства, його ліквідність та можливості банкрутства підприємства. Своєчасний аналіз дає можливість розробити заходи до упередження негативних наслідках для діяльності підприємства. Результати аналізу будуть зроблені за допомогою табл. 2.26.

Таблиця 2.26 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості

Показники	Код рядка	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
		на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	10597	10486	100	100	-111	x	98,95	1,058
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги*	1605, 1615	9111	9138	85,98	87,14	27	1,16	100,30	0,296
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками**:	1610, 1620÷1645	10193	10452	96,18	99,67	259	3,49	102,54	0,239
– за довгостроковими зобов'язаннями	1610	*	*						
– з бюджетом,	1620	495	804	4,67	7,67	309	3,0	162,42	38,43
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	13	35	0,12	0,33	22	0,11	269,23	62,85
– зі страхування	1625	225	108	2,12	1,03	-117	-1,09	-48	108,33
– з оплати праці	1630	473	402	4,46	3,83	-71	-0,63	84,99	17,66

Продовження таблиці 2.26

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
– за одержаними авансами	1635	*	*						
– за розрахунками з учасниками	1640	*	*						
– із внутрішніх розрахунків	1645	*	*						
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	293	34	2,76	0,32	-259	-2,44	-11,60	7,62 раз

Результати аналізу кредиторської заборгованості показали, що найбільша частина кредиторської заборгованості складає заборгованість за товари, яка дорівнює відповідно 85,98 відсотків в базовому році та 87,14 відсотків в звітному році. В звітному році вона зросла на 1,16 пунктів. Разом з тим, зменшилась кредиторська заборгованість із заробітної плати та страхування, та іншої поточної заборгованості.

Таблиця 2.27 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			дебіторської	кредиторської
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	15476	9138	6338	
2. За розрахунками*:				
– з бюджетом,	455	804		349
– у т.ч. з податку на прибуток	13	35		22
– за виданими авансами	*	*		
– зі страхування	*	108		108
– з оплати праці	*	402		402
– за одержаними (отриманими) авансами	*	*		
– за розрахунками з учасниками	*	*/		
– із внутрішніх розрахунків	*	*		
3. Інші види заборгованості	61390	34	61356	
Всього	77334	10521	67694	881

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості показав, дебіторська заборгованість значно перевищує кредиторську, що є

небезпечним для можливості банкрутства підприємства за рахунок нестачи засобів для своєчасного розрахунку.

2.4 Загальний аналіз фінансового стану підприємства

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Також аналіз фінансового стану передбачає розрахунки імовірності банкрутства підприємства

Таблиця 2.28 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за
узагальнюючими показниками

Показники	Сума, тис.грн.		
	на початок 2021 року	на кінець 2021 року	на кінець 2022 року
1. Власний капітал (1495)	86432	94953	109412
2. Необоротні активи (1095)	36065	36611	38300
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	50367	58342	71112
4. Короткострокові кредити банків (1600)	11992	12000	10800
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	62359	70342	81912
6. Запаси (1100)	13605	9715	14975
7. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів (ряд. 3 – ряд 6)	36762	48627	56137
8. Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини джерел формування запасів (ряд. 5 – ряд. 6)	48754	60627	66937
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	6422	9111	9138
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Абсолют ний	Абсолют ний	Абсолют ний

Таблиця 2.28 показує, щ на підприємстві є позитивний результат руху усіх показників, які будуть характеризувати стійкий стан даного підприємства.

Таблиця 2.29 – Аналіз фінансової стійкості підприємства
за частковими показниками

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	На початок 2021 року	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії ($K_{авт}$)	1495	0,817	0,808	0,837	більше 0,5
	1900				
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($K_{ф}$)	1595+1695+ +1700	0,224	0,238	0,195	менше 1,0
	1495				
3. Наявність власних оборотних коштів ($OK_{вл}$)	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	50367	58342	71112	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман}$)	1495 – 1095	0,583	0,614	0,650	0,4...0,6
	1495				
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (K_3)	1495 – 1095	0,722	0,721	0,770	0,1
	1195+1200				

Проведений розрахунок коефіцієнтів стійкості фінансового стану підприємства показує, що всі коефіцієнти відповідають нормативам за винятком коефіцієнту маневреності власного капіталу та коефіцієнту забезпечення власними оборотними коштами, що характеризує підприємство стійким

Відповідно до забезпеченості запасів, згаданими варіантами фінансування, розрізняють чотири типи фінансової стійкості:

1. *Абсолютна стійкість* – цей тип фінансової ситуації зустрічається рідко та вказує, що для забезпечення запасів достатньо власного оборотного капіталу, платоспроможність підприємства гарантовано:

$$\text{Запаси} < (\text{Власний оборотний капітал} + \text{Короткострокові кредити банків})$$

2. *Нормальна стійкість* – для забезпечення запасів залучають власний (постійний) капітал та короткострокові кредити та позики, платоспроможність

гарантована:

$$\text{Запаси} = \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right)$$

3. *Нестійкий, передкризовий (критичний) фінансовий стан* – для забезпечення запасів крім власного оборотного капіталу та короткострокових кредитів і позик залучають джерела, які послабляють фінансову напругу (наприклад, кредиторську заборгованість), платоспроможність порушено, але є можливість її відновити за рахунок скорочення дебіторської заборгованості, прискорення оборотності запасів:

$$\text{Запаси} \leq \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right) + \begin{array}{l} \text{Інша} \\ \text{кредиторська} \\ \text{заборгованість} \end{array}$$

4. *Кризовий фінансовий стан* – для забезпечення запасів, не вистачає зазначених джерел їх фінансування, підприємству загрожує банкрутство, поновлення запасів відбувається за рахунок коштів, які сформувалися за рахунок уповільнення оборотності кредиторської заборгованості.

$$\text{Запаси} > \left(\begin{array}{l} \text{Власний} \\ \text{оборотний капітал} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Короткострокові} \\ \text{кредити банків} \end{array} \right) + \begin{array}{l} \text{інша кредиторська} \\ \text{заборгованість} \end{array}$$

Таким чином можна визначити до якої групи фінансової стійкості належить підприємство:

$$1. \text{Початок року} = 13605 = 50367 + 11992 = 62359$$

$$- \text{кінець базового року} = 9715 = 58342 + 12000 = 60342$$

$$- \text{кінець звітнього року} = 14975 = 71112 + 10800 = 81912$$

Результати розрахунку показали, що ПП ФІРМА «ГАРМАШ» відноситься до абсолютно фінансової стійкості

Другий показник, який характеризує фінансовий стан підприємства є ліквідність підприємства. Порядок розрахунку даного показника здійснюється на підставі балансу підприємства (Звіт про фінансовий стан). Розглядають наступні види ліквідності: поточна ліквідність, швидка ліквідність, абсолютна ліквідність. Розглядають класифікацію активів і пасивів на чотири групи, між якими порівнюють значення активів і пасивів через систему показників. Перший підхід засноване на характеристиці

абсолютних величин, якій наведено в таблиці 2.30.

Таблиця 2.30 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу 2022 року

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A_1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	35	102	P_1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615+1660+1690+1700)	10597	10486	-10562	-10384
A_2 – Активи, які можна реалізувати швидко (1120+1155+1190)	71189	77321	P_2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	12000	10800	59189	66521
A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170+1200)	9715	14975	P_3 – Довгострокові пасиви (1500+1520)	0	0	9715	14975
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	36611	38300	P_4 – Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	94953	109412	-58342	-71112
<i>Баланс</i>	117550	130698	<i>Баланс</i>	117550	130698	0	0

Значення абсолютних показників для розрахунку ліквідності балансу показують, що A_1 менше P_1 , A_2 більш. P_2 , A_3 більше P_3 , A_4 менше P_4

Це показує, що баланс не є абсолютно ліквідний за рахунок малої величини абсолютно ліквідних активів. Коли показник фінансової стійкості був абсолютний, то значення коефіцієнту абсолютної ліквідності значне мале за рахунок тобто, що грошей на рахунку банків і готівкових на підприємстві недостатне для швидкого розрахунку в умовах форс мажорних обставин

Розглянемо, яким чином характеризується ліквідність за рахунок відносних показників (коефіцієнтів ліквідності). Результати розрахунку коефіцієнтів ліквідності будуть наведено в таблиці 2.31

Таблиця 2.31 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
			На початок 2021 року	На кінець 2021 року	На кінець 2022 року	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	$\frac{1195+1200}{1695}$	= 2,0	3,603	3,582	4,341	0,759
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	$\frac{1195+1200-1100-1110}{1695}$	1,0	2,900	3,152	3,637	0,485
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{1160+1165}{1695}$	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,006	0,002	0,005	0,003

Аналіз ліквідності за відносними показниками показав, що коефіцієнти поточної та швидкої ліквідності мають тенденцію до зростання і значно перевищують нормативне значення, в той же час, коефіцієнт абсолютної ліквідності в 100 разів менше нормативного значення. Це підтверджує, що баланс не має абсолютної ліквідності.

Третій показник, який характеризує фінансовий стан підприємства, це – аналіз ймовірності банкрутства. Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності». Проведемо оцінку ймовірності банкрутства підприємства за двофакторною моделлю Альтмана за допомогою формули 2.1.

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * K_{пл} + 0,579 * \frac{ПК}{П} \quad (2.1)$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

Якщо $Z > 0$, констатується високий рівень банкрутства, при $Z < 0$ – низький.

За допомогою формули (2.1) визначимо рівень Z -показника в 2021 та 2022 роках та оцінимо тенденцію його зміни

$$Z_{2021} = -0,3877 - 1,0736 * 3,582 + 0,579 * 19352 / 105784 =$$

$$-0,3877 - 3,8456 + 0,1059 = 4,1248$$

$$Z_{2022} = -0,3877 - 1,0736 * 4,341 + 0,579 * 22597 / 117550 =$$

$$-0,3877 - 4,660 + 0,1111 = 4,9367$$

Результати розрахунку можливості банкрутства показали за методом Альтмана, показники значно більше нормативних як у 2022 році, так і в 2021 році, значно більше нуля, що показує, що підприємство може бути банкрутом. Тобто $Z_{2021} = 4,1248$, $Z_{2022} = 4,9367$

Висновки за розділом 2.

Проведений фінансово-економічний аналіз діяльності ПП ФІРМА «ГАРМАШ» показав, що і в 2021 році і в 2022 році підприємство мало незначний прибуток, але його було недостатньо, щоб забезпечити розвиток підприємства.

Про це характеризують якісні показники діяльності підприємства. При зростанні обсягу виробництва на 25,58 %, в діючих цінах це склало 35,18 % зростання. Але собівартість продукції зросла на 39,64 %. Це привело до зростання витрат на одну гривню на 5,9 коп

Позитивним є те, що при зростанні вартості основних засобів на 17,33% фондоддача збільшилась на 9,61 % за рахунок зростання цін на продукцію більш високим темпами, при цьому продуктивність праці зростала більш високими темпами за рахунок двох факторів: за рахунок скорочення чисельності робітників і за рахунок зростання вартості виробленої продукції. Відповідно зросла і середня заробітна плата на 43,17%. Фінансова стійкість не абсолютна, як і ліквідність підприємства. За рахунок недостатньої кількості грошей на рахунку і в касі.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО І ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПП ФІРМА «ГАРМАШ»

3.1. Загальна характеристика організації бухгалтерського, фінансового обліку на підприємстві

Система бухгалтерського обліку – це своєрідний механізм підготовки та відображення інформації про майнове та фінансове становище підприємства. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві.

Організація обліку на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» здійснюється на підставі Облікової політики підприємства, яка розробляється бухгалтерською службою під керівництвом головного бухгалтера і затверджується наказом керівника. В основі розробки нормативним документом виступають Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, затвержені наказом Мінфіну України від 27.06.13 р. № 635.

Підприємство самостійно обирає форму бухгалтерського обліку, враховуючі форму власності та організаційну форму господарської діяльності, як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад.

Під час розробки облікової політики слід враховувати вимоги до якісних характеристик бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які викладені в пунктах 14-17 П(С)БО 1, методи та процедури, передбачені іншими П(С)БО, норми й нормативи, встановлені законодавчими актами України.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV та затвердженими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, затвердженими наказами Облікова політика повинна розроблятися самостійно кожним підприємством, зареєстрованим у встановленому законодавством порядку [20]. Завдяки цій інформації внутрішні та зовнішні її користувачі мають уявлення про

реальний стан справ на підприємстві

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися.

В основі організації ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є облікова політика, яку підприємство визначає самостійно. «Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» – таке визначення облікової політики наведено в статті 1 «Визначення термінів»

Закону України від 16.07.99 р. №996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Згідно з визначенням, облікова політика підприємства базується на основних принципах обліку та звітності. Під принципами бухгалтерського обліку слід розуміти правила, якими необхідно керуватися при вимірюванні, оцінці й реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Облікова політика розробляється головним бухгалтером і затверджується керівником, в даному випадку Генеральним директором. Під час розробки облікової політики слід враховувати вимоги до якісних характеристик бухгалтерського обліку та фінансової звітності, викладені в пунктах 14-17 П(С)БО 1, методи та процедури, передбачені іншими П(С)БО, норми й нормативи, встановлені законодавчими актами України.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та звітність в Україні» від 16.07.99 р. №996-XIV та затвердженими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, затвердженими наказами Мінфіну України, іншими нормативними актами, підприємство має право самостійно визначати вибір облікової політики, з метою забезпечення на підприємстві єдиних принципів, методики та процедур при відображенні поточних операцій в обліку та складанні фінансової звітності.

Облікову політику ПП ФІРМА «ГАРМАШ» було затверджено наказом «Про облікову політику підприємства» від 16.07.2018 р., в якій визначено власну форму бухгалтерського обліку як певної системи реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку; керівник підприємства створює необхідні умови для

правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів. Дотримання законодавчих та нормативних актів передбачає:

- облік основних засобів здійснюється у відповідності до П(С)БО 7; амортизація основних засобів нараховується податковим методом;
- поточна дебіторська заборгованість обліковується у відповідності до П(С)БО 10; резерв сумнівних боргів не створюється;
- облік запасів здійснюється у відповідності до П(С)БО 9, при вибутті запаси оцінюються за методом ФІФО;
- облік витрат здійснюється відповідно П(С)БО 16
- організація податкового обліку на підприємстві здійснюється у відповідності до діючого законодавства за допомогою окремих реєстрів податкового обліку.

На підприємстві бухгалтерський облік автоматизовано. На даний момент в бухгалтерії підприємства використовують програму «1С: Підприємство» 8.2 версія., яка поступово переводиться на сучасну українську версію

НА ПП ФІРМА «ГАРМАШ» створено відділ бухгалтерської служби, якій реалізує облікову політику. Згідно з трудовим законодавством працівники та службовці несуть матеріальну та дисциплінарну відповідальність. Матеріальна відповідальність працівників і службовців представляє собою один з видів юридичної відповідальності за допущене правопорушення. Вона полягає в зобов'язанні працівників відшкодувати завдану з їх вини шкоду підприємству, з яким вони знаходяться в трудових відносинах.

Крім матеріальної-відповідальності бухгалтери несуть також і дисциплінарну. Таке порушення представляє собою протиправне невиконання або неналежне виконання працівником своїх обов'язків, тобто

потрібна наявність двох умов: протиправність; вина. Основні види покарання: догана; звільнення.

На ПП ФІРМА «ГАРМАШ» ведення бухгалтерського обліку здійснюється бухгалтерією на чолі з головним бухгалтером.

Організаційну структуру бухгалтерії можна представити у вигляді наступної схеми (рис. 3.1).

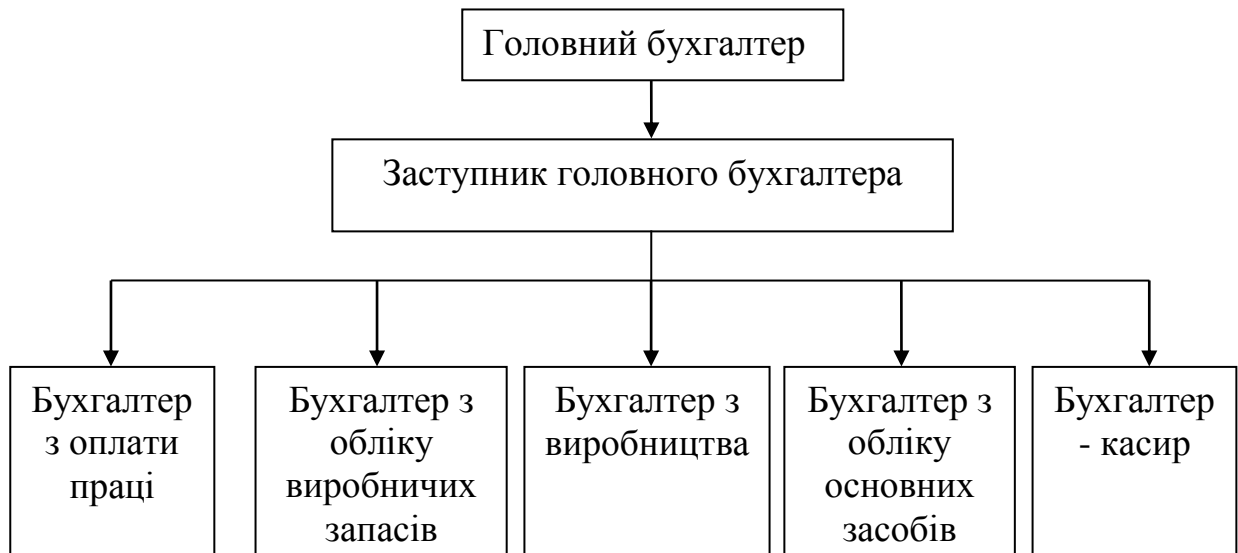

Рис. 3.1. Організаційна структура бухгалтерії

Розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії є таким:

Головний бухгалтер:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності;
- організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;
- забезпечує повний облік грошових засобів, товарно-матеріальних цінностей та основних засобів, що надходять на підприємство, а також своєчасне відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з їх рухом;

- безпосередньо контролює усі фінансові операції, які здійснює ПП ФІРМА «ГАРМАШ»;
- забезпечує складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності і подання її у встановлені строки;
- забезпечує збереження бухгалтерських документів, оформлює їх для передачі в архів;
- забезпечує суворе додержання штатної, фінансової та касової дисципліни;
- контролює стягнення у становленні строки дебіторської та погашення кредиторської заборгованості, додержання платіжної дисципліни.

Головному бухгалтеру (або особі, на яку покладено функції ведення бухгалтерського обліку на підприємстві) забороняється приймати до виконання документи по операціях, що порушують чинне законодавство, фінансову дисципліну. При отриманні від керівника підприємства розпорядження на здійснення такої операції головний бухгалтер, не підписуючи такий документ, повинен письмово попередити керівника про незаконність даного розпорядження. Якщо керівник письмово наполягає на здійсненні такої операції, головний бухгалтер підписує документ. У цьому випадку всю повноту відповідальності за незаконність операції несе керівник підприємства.

Заступник головного бухгалтера:

- здійснює контроль за роботою з ведення бухгалтерського обліку зобов'язань і господарських операцій;
- за узгодженням з головним бухгалтером і з дозволу директора надає кредиторам, інвесторам, аудиторам та іншим користувачам бухгалтерської звітності зіставну і достовірну бухгалтерську інформацію про стан розрахунків з дебіторами і кредиторами;
- готує дані по відповідних ділянках бухгалтерського обліку для складання звітності;

- виконує роботи з формування, ведення і зберігання бази даних бухгалтерської інформації, вносить зміни до довідкової та нормативної інформації, використовуваної при обробці даних;

- бере участь у проведенні інвентаризацій грошових коштів і товарно-матеріальних цінностей.

Бухгалтер з оплати праці:

- нараховує у встановленому порядку всі види заробітної плати, допомоги з тимчасової непрацездатності, премії, доплати, надбавки, оплату за змушені простої, пенсії, допомоги на дітей малозабезпеченим родинам й інші виплати, веде облік резерву на оплату (щомісяця);

- нараховує й контролює перерахування в бюджет податків і зборів із зарплати робітників, фахівців і службовців (щомісяця);

- підготовляє довідки працівникам підприємства з питань нарахування заробітної плати, інших виплат й утримань із них (по необхідності).

Бухгалтер з обліку виробничих запасів:

- здійснює облік надходження та витрачання запасів і розрахунки з постачальниками;

- бере участь в інвентаризації по всіх складах підприємства;

- здійснює облік матеріальних витрат;

- контролює розробку щомісячних звітів складів.

Бухгалтер з виробництва:

- складає бухгалтерську звітність з виробництва;

- здійснює облік втрат і відходів при виробництві продукції;

- складає виробничі звіти;

- здійснює облік витрат по рахунках 23, 91, 92, 93, 94.

Бухгалтер з обліку основних засобів:

- здійснює облік основних засобів, нарахування амортизації в бухгалтерському обліку з відображенням на рахунках 1 класу;

- здійснює облік робіт з поліпшення основних засобів (поточні

ремонти, техобслуговування);

- бере участь в інвентаризації активів та зобов'язань підприємства;
- складає «Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос)».

Бухгалтер-касир:

- отримує, зберігає та проводить видачу за призначенням грошей та інших цінностей;
- веде касову книгу та картку аналітичного обліку готівкових операцій;
- оформляє чеки на отримання готівки, прибуткові та видаткові ордери;
- здійснює записи до касової книги;
- проводить операції з підзвітними особами: авансові й інші звіти;
- здійснює облік по рахунках 30, 31.

На ПП ФІРМА «ГАРМАШ» чітко розмежовані права та обов'язки кожного бухгалтера.

Як відомо, методична база ведення бухгалтерського обліку складається з використання первинних облікових документів, інвентаризації, оцінки, калькулювання, організації обліку (управлінського, бухгалтерського та податкового), виконання розрахунків та проведення, контролю, підготовки звітності. Створення цілісної системи обліку передбачає активне застосування специфічного елемента регулювання бухгалтерського обліку та звітності, основними положеннями якої є:

Бухгалтерський облік на підприємстві проводиться згідно з планом рахунку підприємства. План рахунків бухгалтерського обліку – це систематизований перелік найменувань і кодів рахунків та субрахунків бухгалтерського обліку, що використовується для відображення діяльності підприємства, установи, організації.

На підприємстві ведеться Головна книга, яка є систематичним

регістром синтетичного обліку.

Кожний запис на дебеті рахунка Головної книги одночасно – показує кореспондуючий рахунок по кредиту і, навпаки, запис на кредиті рахунка кореспондуючий рахунок по дебету. Тому кожний запис у Головну книгу роблять двічі: один раз на дебеті, другий раз – на кредиті відповідних рахунків. Після закінчення місяця по кожному рахунку підраховують обороти по дебету і кредиту, визначають залишки і складають оборотну відомість.

Документи, виготовлені машинним способом, для надання їм юридичної сили повинні відповідати вимогам стандартів і бути закодовані відповідно до затвердженої системи кодифікації. Оригінал документа має відповідати запису на машинному носіїві. Оригіналом машинограми є перший за часом друкований екземпляр цього документа на паперовому носіїві. На машинограмі, яка є копією документа на машинному носіїві, додатково повинні бути представлені печатка чи штамп і відповідні підписи організації. Якщо в оригіналі машинограми вносяться зміни, на ній повинні бути вказані обґрунтування змін, дата їх внесення, посада і підпис посадової особи, яка здійснила зміни.

Фінансова звітність ПП ФІРМА «ГАРМАШ» включає такі форми: «Баланс», «Звіт про фінансові результати», «Звіт про рух грошових коштів», «Звіт про власний капітал», «Примітки до річної фінансової звітності» та «Інформація за сегментами». Звітним періодом для складання фінансової звітності являється рік. Баланс складається на кінець останнього дня звітного періоду. Проміжна (місячна, квартальна) звітність, яка охоплює визначений період, складається наростаючим підсумком з початку звітного року. Підприємство зобов'язане подавати квартальну і річну фінансову звітність органам ДФС Лиманського району, органам державної, виконавчої влади та іншим користувачам фінансова звітність надається у відповідності з діючим законодавством. Строк надання встановлюється КМ України.

Фінансова звітність являється відкритою окрім випадків, передбачених

Процес обліку основних засобів будемо розглядати від процесу формування Статутного фонду шляхом внесення власної частини основними засобами, які оцінює комісія та переводить їх в грошову форму. При обліку основних засобів важливо оформлення достовірно первинних документів, які будуть основою відображення здійснення господарської операції.

Методологія обліку основних засобів на підприємстві починається з формування Статутного фонду, далі, придбання основних засобів як головного фактору виробництва, які можуть бути отримані різними шляхами: закупівля від постачальника, самостійне створення, безкоштовне отримання та у формі лізингу.

Почнемо з формування Статутного капіталу, коли окремий засновник може внести свій пай основними засобами. Для цього створюється оціночна комісія, яка складає акт приймання основних засобів на підставі статутних умов та визначається первісна вартість як основа для прийняття на баланс підприємства.

Таблиця.3.1 – Оформлення обліку операції внесення засновниками основних засобів в статутний капітал підприємства

№	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн	Документи, що підтверджують операцію
1	Відображено сума внеску засновника основними засобами компресора	46	40	26000	Установчі документи
2	Здійснено введення компресора засновника в експлуатацію	10	46	26000	Акт введення в експлуатацію № ОЗ - 1

Розглянемо метод облік придбання основних засобів від постачальника до процесу введення їх в експлуатацію. Первісними документами можуть бути Договір на постачання з метою визначення суми основного засобу, методи доставки основного засобу і форми розрахунку. Послідовність операцій для обліку основних засобів наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Облік придбання основного засобу від постачальника

№	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн	Документи, що підтверджують операцію
1	Придбано автонаповнювач фаршу від постачальника	152	631	24000	ОЗ-1 “Акт приймання-передачі основних засобів”
2	Відображено ПДВ. 20 % вартості обладнання	641	631	4800	Податкове законодавство
3	Відображено транспортні витрати	152	685	3000	Договір на транспортні послуги
4	Відображено ПДВ. 20 % транспортних витрат	641	685	600	Податкове законодавство
5	Відображено витрати на страхування транспортного ризику	289	685	1200	Договір зі страховою компанією
6	Списання витрат страхового ризику на капітальні інвестиції	152	289	1200	Бухгалтерська довідка
7	Здійснено монтаж обладнання іншою організацією	152	685	2400	Договір на монтажні роботи
8	Відображено ПДВ, 20 %	641	685	480	Податкове законодавство
9	Введення обладнання в експлуатацію	104	152	30600	ОЗ-5 "Акт про установку, пуск обладнання
10	Оплата за придбання обладнання	631	311	28000	Банківська виписка

Наступний спосіб формування первісної вартості основних засобів здійснюється методом господарського способу виготовлення основного засобу. Тобто формування первісної вартості основного засобу буде включати матеріальні, трудові, енергетичні ресурси власного використання. Тому витрати будуть обліковані на конкретні підрозділи: виробництво, адміністративні витрати, витрати на збут. Приклад наведено у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Облік операцій по створенню основних засобів на підприємстві (коптильні на дровах)

№	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн	Документи, що підтверджують операцію
1	2	3	4	5	6
1	Списання матеріалів	152	201	6500	Накладна на відпуск матеріалів ф. № М-11
2	Нарахування заробітної плати працівникам, яка відноситься на капітальні інвестиції	152	661	3200	Розрахункова відомість

Продовження таблиці 3.3

1	2	3	4	5	6
3	Нарахування ЄСВ, 22 %	152	651	704	Відповідно законодавства
4	Списання комплектуючих виробів на капітальні інвестиції	152	202	8200	Накладна на відпуск матеріалів по ф. № М-11
5	Списання загальновиробничих витрат на капітальні інвестиції	152	91	2100	розрахунок
6	Введення в експлуатацію створеного об'єкту(коптильня)	104	152	20704	Акт введення в експлуатацію № ОЗ-1

Наступним кроком ведення облікового процесу основних засобів являється нарахування суми амортизації основних засобів в результаті їх використання. Важливо враховувати, якій метод на підприємстві використовують для різних елементів основних засобів. На ПП ФІРМА «ГАРМАШ» використовують прямолінійний метод нарахування амортизації з урахуванням періоду корисного використання.

Таблиця 3.4 – Нарахування амортизації на об'єкти основних засобів

№	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн	Документи, що підтверджують операцію
1	Нарахована амортизація на обладнання ковбасного цеху	23	131	5400	Форма ОЗ - 14
2	Нарахована амортизація на комп'ютерний комплекс фірми	92	131	1200	Форма ОЗ - 14
3	Нарахована амортизація на вантажні транспортні засоби	93	131	2100	Форма ОЗ - 14
4	Нарахована амортизація основні засоби (складські приміщення), які передано в операційну оренду	949	131	960	Форма ОЗ - 16

Розглянемо процес вибуття основних засобів. Це можуть бути різні варіанти. Але більшість на підприємстві вибиття здійснюється за рахунок ліквідації та продажу в результаті заміни обладнання на більш продуктивне. Сі зміни руху основних засобів відображаються в облікових або інвентарних картках по кожному об'єкту окремо і загалом всіх основних засобів за первісною вартістю, і сумою зносу.

Таблиця 3.4 – Облік операцій з продажу основних засобів

№ п/ п	Зміст операції	Д- т	К-т	Сума, грн.	Документи, що підтверджують проведення операції
1	Відображена договірна вартість комплексу офісної меблі (інв. № 5601)	377	742	81000,0	Договір купівлі-продажу
2	Відображена сума податкових зобов'язань з ПДВ	742	6411	13500,0	Податкова накладна
3	Списано знос об'єкту комплексу офісної меблі,	131	10	26500	Акт по ф. № ОЗ-1
4	Списана залишкова вартість об'єкту ОЗ	972	10	34500	Акт по ф. № ОЗ-1
5	Отримана оплата	311	377	81000,0	Виписка банку
6	Списано дохід на фінансовий результат від продажу основних засобів	742	943	21000	Бухгалтерська довідка
7	Списано на фінансовий результат залишкова вартість комплексу офісної меблі	79	972	34500	

Процес ліквідації основного засобу здійснюється після рішення створеної ліквідаційної комісії, яка визначає ступень непридатності для подальшого використання в зв'язку низької продуктивності або неможливості використання новітніх технологій у виробничому процесі продукції. Складається акт ліквідації об'єкту та можливості використання елементів його для часткового продажу, або металобрухту.

Таблиця 3.5– Облік вибуття основних засобів через ліквідацію

№ п/ п	Зміст операції	Д- т	К-т	Сума, грн.	Документи, що підтверджують проведення операції
1	Списано знос ліквідованої морозильної камери (інв. № 41)	131	1041	12200	Акт по ф. ОЗ-3
2	Списана залишкова вартість ліквідованого об'єкту ОЗ	976	10	1800	Акт по ф. ОЗ-3
3	Списані на фінансовий результат витрати, пов'язані з ліквідацією об'єкту основних засобів	79	976	1800	Акт по ф. ОЗ-3
4	Нараховане дохід від здачі металобрухту	209	719	1500	Банківська виписка
5	Відображено ПДВ	719	641	250	
6	Списано дохід від металобрухту на фінансовий результат	719	793	1250	Банківська виписка

Таблиця 3.6 – Облік проведення капітального ремонту і модернізацію основних засобів

№ п/п	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн.	Документи, що підтверджують проведення операції
Підрядний спосіб					
1	Роботи з модернізації об'єкта прийнято за актом, а їх вартість зарахована до складу капітальних витрат	152	631	10000,0	Договір підяду на модернізацію об'єкту
2	Нараховане податковий кредит з ПДВ	641	631	2000,0	Норматив 20%
3	Сплачено підрядчикам за виконані роботи	631	311	12000,0	Банківська виписка
4	Капітальні витрати на ремонт зараховуються на збільшення первісної вартості об'єкта	10	152	10000,0	Акт –ОЗ -3

По точний ремонт проводиться, як правило, за господарським способом за рахунок власних ресурсів. Як правило, на підприємстві існує власна ремонтна бригада, яка обслуговує всі поточні недоліки в роботі обладнання.

Таблиця 3.7 – Облік проведення поточного ремонту і модернізацію основних засобів господарським способом

№ п/п	Зміст операції	Д-т	К-т	Сума, грн.	Документи, що підтверджують проведення операції
1	Відображення витрат заробітної плати на поточний ремонт основних засобів	23	661	1800	Табель обліку робочого часу
2	Нараховане ЄСВ	23	651	396	Норматив, 22%
3	Списано вартість запасних частин для ремонт	23	207	530	Накладна на відпуск запчастин
4	Списання здійснених витрат на обслуговування та ремонт основних засобів виробництва	91	23	1350	Бухгалтерська довідка
5	Списання витрат на обслуговування та ремонт основних засобів загальногосподарського призначення	92	23	596	Бухгалтерська довідка
6	Списання затрат на обслуговування та ремонт основних засобів, що забезпечують збут	93	23	730	Бухгалтерська довідка

Висновки за розділом 3.

За результатами дослідження обліку основних засобів на ПП ФІРМА «ГАРМАШ» можна стверджувати, що весь процес обліку на підприємстві здійснюється відповідно до чинного законодавства України. Облікова політика заснована відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Облікова політика розроблена головним бухгалтером і затверджена Генеральним директором.

Фірма працює на звичайній системі оподаткування, складає щоквартальні фінансові звіти і статистичні звіти. Роботу з обліку на підприємстві здійснює відділ бухгалтерії, який очолює головний бухгалтер. В складі відділу є сім бухгалтерів, які виконують закріпленні за ними функціональні обов'язки.

Облік основних засобів здійснюється відповідно до П(С)БО 9 «Основні засоби» та відповідно плану рахунків. Облік основних засобів ведеться за первісною вартістю та розраховується сума зносу. Нарахування амортизації основних засобів здійснюється прямолінійним методом.

Облік руху основних засобів відображається в інвентарних картках по кожному об'єкту окремо, а також відображається і нарахування суми амортизації.

Висновки та пропозиції

В результаті проведеного наукового дослідження, яке відображено в кваліфікаційній роботі ступеню вищої освіти «Магістр», можна зробити низку висновків та пропозиції, щодо удосконалення організації та методики обліку та аналізу основних засобів.

В роботі по кожному розділу зроблено висновки про основні результати дослідження. Актуальність теми розглянуто у вступі роботи, та визначено завдання напрямку дослідження теми. В першому розділі роботи наведено характеристику поняття основних засобів, їх сутності, які розглядаються як вітчизняними вченими-економістами, так і зарубіжними науковцями.

Враховуючі різні підходи авторів, можемо виділити три критерії, які відрізняють їх від інших елементів виробництва: основні засоби - це засоби праці, які використовуються впродовж тривалого часу, при цьому зберігаючи свою власну матеріально-речову форму і переносять свою вартість на вироблений продукт частинами, протягом декількох виробничих циклів унаслідок фізичного та морального зносу.

В роботі наведена класифікація основних засобів за різними ознаками та об'єктами відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» та Податкового кодексу України. Досліджено організацію та методи синтетичного та аналітичного обліку основних засобів за різними умовах здійснення з ними операцій придбання, руху, використання, нарахування амортизації, ремонту та вибиття. Розглянуто документальне оформлення операцій з основними засобами.

В другому розділі кваліфікаційної роботи, в якому розглядаються питання фінансово-економічного аналізу діяльності підприємства визначено, що основні показники у 2022 році порівняно з 2021 роком мають тенденцію до зростання. Так обсяг продукції в натуральному вираженні збільшився на 28,58%, що дорівнює зростанню на 124,5 тонн. В діючих цінах обсяг виробленої продукції збільшився на 22942,7 тис. грн., дорівнює зростанню на

35,18 %. В порівняних цінах обсяг виробленої продукції збільшився на 19599,6 тис. грн, що дорівнює темпам зростання на 28,58%. Чистий дохід від реалізації продукції в 2022 році збільшився порівняно з 2021 роком на 20754 тис. грн. або на 30,38 тис.грн.

Собівартість реалізованої продукції зросла на 39,64 %, що спричинило зростання витрат на 1 грн. на 5,9 копійок або на 7,1 %. У 2021 та у 2022 роках фінансовий результат від операційної діяльності позитивний, але зменшився на 34,34 %. Також отримано чистого прибутку відповідно у 2021 році 321 тис.грн, у 2022 році 478 тис. грн. В результаті діяльності зросли якісні показники: продуктивність праці зросла на 50,16 %, рентабельність виробництва зросла на 0,04 %, фондівіддача зросла на 9,361 %, матеріалівіддача зросла на 21,87 % на одну гривну. Разом з тим, за рахунок суттєвого зростання оборотних коштів на 81,56 %, значно знизився коефіцієнт оборотності з 1,398 до 1,027, тобто на 26,54 %.

Проведено поглиблений аналіз стану, функціонування та ефективності використання основних засобів. Також в роботі проведено аналіз фінансового стану, аналіз ліквідності балансу підприємства та за використанням формули Альтмана розраховано можливості банкрутства підприємства ПП ФІРМА «ГАРМАШ». Результати розрахунків показали, що підприємство збільшує власну ліквідність: коефіцієнт поточної ліквідності збільшився на 0,821, коефіцієнт швидкої ліквідності - 0,475, абсолютної ліквідності на 0,003. Зростання ефективності діяльності підприємства показує, що ПП ФІРМА «ГАРМАШ» стабільно, платоспроможне та загроз банкрутства не передбачається.

В третьому розділу роботи розглянуто загальна характеристика організації облікової політиці на підприємстві ПП ФІРМА «ГАРМАШ». «Облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності». Основні положення формування облікової політиці визначені Законом України від 16.07.99 р. №996-XIV»Про бухгалтерський облік та

фінансову звітність в Україні», П(С)БО 7. Підприємство самостійно розробляє облікову політику, яка затверджується наказом керівника. На ПП ФІРМА «ГАРМАШ» облікова політика розроблена головним бухгалтером і затверджена генеральним директором наказом від 16.07.2018 р.

На ПП Фірма «Гармаш» ведення бухгалтерського обліку здійснюється бухгалтерією, на чолі з головним бухгалтером. Відділ бухгалтерії включає 7 працівників, між якими розподілені функції облікових операцій і відповідальності за результати праці відповідно штатного розкладу.

Підприємство працює на загальній формі оподаткування, тому складає всі форми звітності щоквартально та річну звітність. На фірмі обліковий процес автоматизовано за допомогою спеціальної програми на базі «1С: Підприємство», версія 8.2.

Облік операцій з основними засобами веде окремий бухгалтер. Функції обліку основних засобів полягають в забезпеченні своєчасного і повного відображення руху основних засобів як в нутрі підприємства з урахуванням їх розміщення і відповідальних осіб, так і за умовами їх передачі, продажу іншим суб'єктам господарювання. Важливим моментом обліку являється достовірність і своєчасність надання інформації про зміни стану, руху основних засобів. Основні засоби на фірмі обліковуються на синтетичному рахунку 10 з використання аналітичних субрахунків за окремими видами основних засобів.

Важливий момент в обліку основних засобів, це нарахування суми амортизації основних засобів. ПП ФІРМА «ГАРМАШ» використовують прямолінійний метод нарахування суми зносу, виходячи з терміну корисного використання того або іншого основного засобу. Нарухування зносу відображається на рахунку 13, записується кореспонденція рахунку Д-т 10 та К-т 13 з урахуванням аналітичного обліку субрахунку.

Своєчасна і достовірна інформація дозволяє приймати вирни рішення в процесі управління основними засобами, проводити різні види ремонту, модернізації або повної заміни на більш удосконалені, більш продуктивні

засоби. Для цього також розраховують показники ефективності використання основних засобів, їх інтенсивність і екстенсивність використання.

Проведене дослідження в кваліфікаційній роботі дають можливість дати характеристику діяльності ПП ФІРМА «ГАРМАЦЬ», як достатнє стабільне, прибуткове підприємство, яке виробляє якісну продукцію, яка задовольняє потреби споживачів різного цінового навантаження.

Разом з тим, для покращення діяльності фірми, треба вирішити ряд питань організаційного, технологічного і облікового характеру:

1. Аналіз стану основних засобів показав, знос основних засобів складає 57,7 %, що впливає на ефективність їх використання, фондівіддача складає в 2021 році 0,68 грн, а в 2022 - 1,017 грн. Тому треба удосконалити технічну політику з питань своєчасної модернізації та оновлення основних засобів

2. Раціоналізація кожної групи документів, методів обробки й узагальнення інформації обліку амортизації основних засобів, з визначенням адекватного терміну використання основних засобів.

3. Обов'язково проводити переоцінку основних засобів, враховуючи індекси інфляції, удосконалення її відображення в звіту та забезпечення справедливої оцінки основних засобів

4. Удосконалити облік і контроль за наявністю і станом основних засобів через повну автоматизовану систему обліку, де будуть занесені характеристики кожного об'єкту основних засобів, їх стан.

5. Розвивати нові ринку збуту повну з метою збільшення обсягу виробництва, що покращить ефективність використання основних засобів і фінансового результату в цілому.

6. Запропонувати для сучасного обладнання використовувати прискорені методи нарахування амортизації. Це дає можливість уникнути морального старіння основних засобів і своєчасно робити оновлення такого обладнання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерській облік та фінансову звітність в Україні. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/203480___592395
2. Господарський кодекс України ((ВВР України), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI/ URL: https://ips.ligazakon.net/document/T10_2755
4. П(С)БО 16 «Витрати» URL: <https://zakon.help/article/polozhennya-standart-buhgalterskogo-obliku-16>
5. Наказ Міністерства фінансів України №291 від 30.11.99р (з Інструкцією про застосування плану рахунків). URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buhgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html>
6. П(С)БО 9 – «Запаси» URL: <https://kodeksy.com.ua/buh/psbo/9.htm>
7. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 №879, URL: <https://pfa.com.ua/konsultatsii-i-poyasneniya/inventaryzatsiya-u-budgetniy-ustanovi>
8. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» від 9.10.2010 р. № 1202. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10>.
10. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 р. № 92 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
11. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Інструкції з бухгалтерського обліку основних засобів і нематеріальних активів банку України» від 20.12.2005 р. № 480 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0040-06>.
12. Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології

та сертифікації «Про затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів» від 19.08.1997 р. № 507 URL: http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=269821.

13. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 "Основні засоби" (МСБО 16) URL: <https://zakon.help/article/mizhnarodnii-standart-buhgalterskogo-obliku-16/>

14. Афанасьєв М.В., Гончаров А.В. Економіка підприємства. Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Х.:ВД «ИНЖЕК», 2012. 410 с.

15. Антонюк О.П, Ступницька Т.М., Купріна Н.М., Подгорна І.Є. Економічний аналіз (практикум): Навчальний посібник. Львів: «Магнолія 2006», 2010. 320 с.

16.Бабяк Н.Д. Амортизаційні відрахування як фінансове джерело відтворення основних засобів підприємств. Вісник Сумського державного університету.Серія «Економіка». 2005. 10(82). С. 177–185.

17. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: [навч.-практ. посіб.] / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна [та ін.]. К.: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.

18. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики / За ред. А.М. Коваленко. К., 2012. 647 с. URL: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=vuNCr-8AAAAAJ&hl=ru>

19. «Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003 р. № 561. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2015/october/issue-79/article-11951.html>

20.БутинецьТ.А. Основні засоби: точка зору спеціаліста. .Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.2012.Вип.2(3). С. 22-36

21. Бухгалтерський облік в Україні. Від теорії до практики / За ред. А.М. Коваленко. Дніпро: Баланс-Клуб, 2006. 1024 с.

22. Гречко С.М. Особливості визнання основних засобів в цілях бухгалтерського обліку та оподаткування. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2011. № 3. Ч. 2. С. 23–31.

23. Гамова О. В., Козачок І. А., Матюхіна С. О. Удосконалення аудит стану та руху основних засобів на підприємстві. *Економічна наука*, 2019. Вип. 4. С. 62-71.

24. Гуля В.С. Особливості здійснення внутрішнього контролю використання основних засобів на підприємстві. *Вісник студентського наукового товариства «Ватра»*, 2015. Вип. 22. С. 91-102.

25. Гуцаленко Л. В. Божок І. І. Проблемні аспекти нарахування амортизації необоротних активів. *Інноваційна економіка*, 2014. № 1. С. 176-181

26. Гуцаленко Л. В., Гловюк А. С., Ковальчук І. В. Організація обліку та аудиту основних засобів. *Економіка і суспільство*. Мукачеве, 2017. Вип. 8.

27. Завадський Й.С. Економічний словник / Й.С. Завадський, Т.В. Осовська, О.О. Юшкевич. К. : Кондор, 2006. 356 с.

28. Зінченко О. В. Теоретико-методичні засади обліку амортизації основних засобів / О. В. Зінченко, В. А. Кихтенко // Міжнародний науковий журнал. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 9. – С. 113–118.

29. Коваленко О.В. Напрями підвищення ефективності використання основних фондів підприємства / О.В. Коваленко, І.В. Громова // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2014. Вип. 7. С. 20–27

30. Кулаковська Т.А. Вимір стану та оцінка якості відтворення основних фондів промислового підприємства. *Методи проведення спеціальних економічних розрахунків: навч. Посіб./* під ред д.е.н., проф. П.В. Осіпова. Одеса: Друк, 2010. – С. 236 - 256.

31. Маркс К. Капитал. Критика политической экономии. Т.1. Книга 1: «Процесс капиталистического производства». М, 1973. – 907 с, URL: <https://urss.ru/cgi-bin/db.pl?lang=Ru&blang=ru&page=Book&id=283104>

32. Методики оцінки майн під час приватизації. Затверджено Постановою, *КМ № 441 від 21.03.2023* URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF#Text>

33. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. Аграрна економіка. 2012. Т. 5. № 3–4. С. 181–187.

34. Ощепков О.П., Магденко С.О., Чабан М.М. Організація і методика проведення аналізу основних засобів на м'ясопереробних підприємствах. Економіка харчової промисловості, Т.10, випуск 4. 2018. 58 – 65

35. Поповиченко І. В., Спирідонова К. О., Загустіна А. Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання. Економічний простір, 2019. № 145. С. 149-159.

36. Рогуленко Т.М., Егорова Е.О. Сущность осговних средств как обкта бухгалтерского Учета//Вестник университета. 2017. №1. – С.129 - 134

37. Сміт А. Исследование о природе и причинах богатства народов
URL: <https://eksmo.ru/book/issledovanie-o-prirode-i-prichinakh-bogatstva-narodov-ITD639010/>

38. Сук Л.К. Фінансовий облік: [навч. посіб.] / Л.К. Сук, П.Л. Сук ; 2-ге вид., перероб. і доп. К., 2012. 647 с.

39. Стригуль Л.С. Шляхи удосконалення організації обліку і аудиту основних засобів на підприємстві. Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП». Харків:НТУ «ХП». 2014. № 32 (1075). С. 47-50.

ДОДАТКИ

Класифікація основних засобів згідно Податкового кодексу**України**

Група	Види основних засобів	Мінімальний термін використання, років
1	Земельні ділянки	-
2	Капітальні витрати на поліпшення земель	15
3	Будівлі, споруди, передавальні пристрої	20 15 10
4	Машини та обладнання, з них: ЕОМ, АСУ, рації, мікрофони та інші	5 2
5	Транспортні засоби	5
6	Інструменти, прилади, інвентар	4
7	Тварини	6
8	Багаторічні насаження	10
9	Інші основні засоби	12
10	Бібліотечні фонди	-
11	Малоцінні необоротні матеріальні активи	-
12	Тимчасові споруди	5
13	Природні ресурси	-
14	Інвентарна тара	6
15	Предмети прокату	5
16	Довгострокові біологічні активи	7

Типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів

№ з/п	Назва форми	Призначення
1.	ОЗ-1 "Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів"	Застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів, для обліку вводу їх в експлуатацію, для оформлення внутрішнього та зовнішнього переміщення основних засобів.
2.	ОЗ-2 "Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів"	Застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації. Зміни в технічному паспорті об'єкта, які пов'язані із капітальним ремонтом, реконструкцією та модернізацією.
3.	ОЗ-3 "Акт на списання основних засобів"	Застосовується для оформлення вибуття основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні.
4.	ОЗ-4 "Акт на списання автотранспортних засобів"	Застосовується для оформлення списання автомобіля вантажного чи легкового, причепа чи напівпричепа при їх ліквідації.
5.	ОЗ-5 "Акт N про установку, пуск та демонтаж будівельної машини"	Застосовується в будівельно-монтажних організаціях для оформлення передачі, установки та пуску будівельних машин та наступного їх демонтажу і передачі машинопрокатній базі.
6.	ОЗ-6 "Інвентарна картка обліку основних засобів"	Застосовується для обліку всіх видів основних засобів, а також для групового обліку однотипних об'єктів основних засобів, які мають одне і те ж виробниче призначення, технічну характеристику та вартість.
7.	ОЗ-7 "Опис інвентарних карток по обліку основних засобів"	Застосовується для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів, складається в одному примірнику в бухгалтерії в розрізі виокремлених груп
8.	ОЗ-8 "Картка обліку руху основних засобів"	Застосовується для обліку руху основних засобів по класифікаційних групах. Заповнюється на основі даних інвентарних карток відповідних груп, використовується для звіту з руху основних засобів.
9.	ОЗ-9 "Інвентарний список основних засобів"	Застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх знаходження (експлуатації) по матеріально відповідальних особах.
10.	ОЗ-14 "Розрахунок амортизації основних засобів" (для промислових підприємств) ОЗ-15 "Розрахунок (для будівельних організацій) ОЗ-16 "Розрахунок амортизації по авто автотранспорту"	Застосовуються для визначення суми амортизації основних засобів, що належить до нарахування у звітному місяці.

Типова кореспонденція рахунку «Облік основних засобів»

№ п/п	Зміст операції	Дт	Кт
1	Введені в експлуатацію об'єкти ОЗ як виробничого призначення, так для виконання адміністративних та соціально-культурних функцій, отримані в результаті: Капітального будівництва Придбання чи виготовлення	103 10	151 152
2	Оприбутковані ОЗ, отримані як вклад в уставний капітал	10	46
3	Оприбутковані ОЗ отримані безплатно від юридичних та фізичних осіб	10	424
4	Оприбутковані не зараховані ОЗ виявлені при інвентаризації	10	746
5	Оприбутковані ОЗ отримані за рахунок засобів бюджету, позабюджетних фондів та ін..	10	48
6	Відображена вартість ОЗ, отриманих по договору фінансової оренди (лізинга)	10	531
7	Відображена сума зносу, придбаних безоплатно ОЗ, які були в експлуатації.	10	131
8	Відображено збільшення початкової вартості об'єктів ОЗ на суму видатків, пов'язаних з покращенням об'єкту	10	151,152
9	Відображено збільшення початкової вартості ОЗ у зв'язку з дооцінкою	10	423
10	Списана сума зносу ОЗ при їх: Продажу Безоплатній передачі Невідповідності критеріям признання активом	131 131 131	10 10 10
11	Відображений прибуток від продажу ОЗ	30,31, 377	742
12	Відображено зменшення початкової вартості ОЗ у випадку чергової уцінки на суму перевищення попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок	423	10

Облік амортизації основних засобів

№ операції	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
Для підприємств, які не використовують рахунки класу 8			
	Нараховано амортизацію основних засобів:		
1.	об'єктів виробничого призначення	23, 91	131
2.	об'єктів загальногосподарського призначення	92	131
3.	об'єктів, що забезпечують збут продукції	93	131
4.	об'єктів житлово-комунального та соціально-культурного призначення, а також об'єктів, переданих в операційну оренду	949	131
Для підприємств, які використовують рахунки класу 8			
1.	Нараховано амортизацію основних засобів	831	131
2.	У кінці місяця суми амортизаційних відрахувань відносяться до:		
2.1.	виробничої собівартості продукції (товарів, робіт, послуг)	23	831
2.2.	виробничих накладних витрат	91	831
2.3.	адміністративних витрат	92	831
2.4.	витрат на збут	93	831
2.5.	інших витрат операційної діяльності	949	831